

☐ เชื้อนระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ประตูระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง) กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ฝ่ายทดน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

☐ ฝ่ายหินก่อ ☐ ฝ่ายยาง ☐ ฝ่ายคอนกรีตเสริมเหล็ก

ความยาวสันฝาย (เมตร) ความสูงสันฝาย (เมตร)

ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ สถานีสูบน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท) หมายเหตุ

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง) ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)

ระบบการส่งน้ำ

☐ ส่งน้ำด้วย Gravity ☐ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☒ ลำน้ำเดิม, กาลักน้ำ

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

☐ ประตูระบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ ประตูระบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ ประตูระบายปากคลอง

จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูระบายกลางคลอง

จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูระบายปลายคลอง

จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ท่อระบายปากคลอง

จำนวน (แห่ง)

☐ ท่อระบายกลางคลอง

จำนวน (แห่ง)

☐ ท่อระบายปลายคลอง

จำนวน (แห่ง)

☐ สะพานน้ำ

จำนวน (แห่ง)

☐ รางเท

จำนวน (แห่ง)

☐ น้ำตก

จำนวน (แห่ง)

☐ น้ำตกทดน้ำ

จำนวน (แห่ง)

☐ อาคารทดน้ำ

จำนวน (แห่ง)

ทดลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลงจากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

ไม่มี

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
	กะหล่ำปลี			380-500	
	กล้วย			700-1,700	
	ข้าวนาปี			500-1,000	
	ข้าวนาปรัง			500-1,000	
	ข้าวโพด			500-800	
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แครอต			450-600	
	แตงโม			400-600	
	ถั่ว(ฝักสด)			300-500	
	ถั่ว(เมล็ด)			350-500	
	ถั่วลิสง			500-700	
	ถั่วเหลือง			450-700	
	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
	พริก			600-900	
	มะเขือเทศ			400-600	
	มันฝรั่ง			500-700	
	ไม้ผลประเภทส้ม			900-1,200	
	ยาสูบ			400-600	
	สับปะรด			700-1,000	
	หัวหอม			350-550	
	อ้อย			1,000-1,500	
	องุ่น			500-1,200	
	กระเทียม			a	

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ

☐ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☐ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☒ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้

กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☐	การเกษตร	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	การประปา อุตสาหกรรม บริโภค	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☒	ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	0.292
☒	โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	75.65
☐	ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐	คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน

☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ

ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)
1. ก่อสร้างหัวงานและอาคารประกอบ	2512-2518	24	58.71
2. ระบบส่งน้ำ			
3. ระบบระบายน้ำ			
4. ก่อสร้างทางลำเลียง			
5. จัดหาที่ดิน, เว้นถือที่ดิน	2512-2518	24	19.29
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์			
7. อื่นๆ (เพิ่มความจุอ่างฯ)			
รวม			74.9
			152.9

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2540	2541	2542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ	1,434,500	2,160,400	1,780,000
2. งานระบบส่งน้ำ			
3. งานระบบระบายน้ำ			
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง			835,800
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			
6. งานกำจัดวัชพืช			
7. งานขุดลอก			
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง	3,120,960	2,816,160	3,153,960
ข้าราชการ	1 คน		
ลูกจ้างประจำ	25 คน		
ลูกจ้างชั่วคราว	18 คน		
รวม	4,555,460	4,976,560	5,769,760

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี
 a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา
 ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง (03)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง (03)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

ลำพระเพลิงเป็นลำน้ำสาขาที่สำคัญทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำมูลสายแรก อยู่ในเขตจังหวัด นครราชสีมาตลอดสายโดยมีต้นน้ำจากเทือกเขาชันกำแพง ในตอนใต้สุดของอำเภอบักรังชัย จาก ต้นน้ำถึงบ้านบุหัวช้างเป็นตอนที่ลำน้ำไหลผ่านภูมิประเทศที่เป็นป่าเขามีความลาดชันมากต่อนั้น จึงเริ่มออกที่ราบแคบ ๆ ซึ่งตามริมลำน้ำเป็นที่ราบทางฝั่งซ้ายติดต่อกันไปถึงแม่น้ำมูล ในเขต อำเภอยางชุมน้อย ส่วนทางขวามีเนินเขาเป็นบางตอน ลำพระเพลิงมีความยาวประมาณ 120 กิโลเมตร (เอกสารเผยแพร่)

เนื่องจากฝนในลุ่มน้ำมีน้อย การเพาะปลูกโดยทั่วไปจึงขาดแคลนน้ำ แต่ในเวลาน้ำนองก็ท่วมต้นข้าวที่ยังเล็กอยู่ สร้างความเสียหายให้เกษตรกร ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาระบบน้ำในลุ่มน้ำนี้ รัฐบาลในขณะนั้นจึงได้อนุมัติให้สร้างโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงขึ้น โดยเริ่มก่อสร้างตัวเขื่อนเมื่อ พ.ศ. 2506 ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2510 และเริ่มสร้างระบบส่งน้ำเมื่อ พ.ศ. 2510 แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2513 รวมระยะเวลาในการก่อสร้างตัวเขื่อนและระบบส่งเป็นระยะเวลา 9 ปี (เอกสารเผยแพร่)

2. วัตถุประสงค์โครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง ส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูก ทั้งฤดูฝน และ ฤดูแล้ง เพื่อการอุปโภคและบริโภค การประปา อุตสาหกรรม และช่วยป้องกันอุทกภัย

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอบักรังชัย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีหัวงานอยู่ที่ บ้านบุหัวช้าง ตำบลตะขบ อำเภอบักรังชัย จังหวัด นครราชสีมา อยู่ห่างจาก อำเภอบักรังชัย 30 กิโลเมตร จังหวัดนครราชสีมา 65 กิโลเมตร จาก กรุงเทพฯ 320 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสูงเนิน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ทิศใต้ ติดต่อกับเขาไผ่ และลำพระเพลิง เขต อำเภอบักรังชัย อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ทิศตะวันออก ติดต่อกับแม่น้ำมูล เขต อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

และทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอปากช่อง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ดังแผนที่แสดงอาณาเขตในหัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการ

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงมีพื้นที่โครงการทั้งหมด 89,720 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน 84,960 ไร่ เป็นพื้นที่ในเขตจังหวัดนครราชสีมาทั้งหมด โดยจัดเป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ 2 คือ มีระบบชลประทานที่มีระบบคลองและระบบคูส่งน้ำแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดิน จำนวน 60,485 ไร่ ที่เหลืออีก 24,475 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ 3 คือมีระบบส่งน้ำหลักเพียงอย่างเดียว ไม่มีระบบคูน้ำและการจัดรูปที่ดิน

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดินในเขตพื้นที่ชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงมีพื้นที่ชลประทานที่สามารถรับน้ำชลประทานได้ในฤดูฝนเท่ากับ 85,000 ไร่ และในฤดูแล้งเท่ากับ 20,000 ไร่ การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดินในเขตพื้นที่ชลประทานส่วนใหญ่เพื่อการเกษตร ซึ่งเดิมโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงมีความจุของคลองส่งน้ำชลประทานประมาณ 5.50 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที กิจกรรมการเพาะปลูกของเกษตรกรในสมัยแรกจึงมีเฉพาะการเพาะปลูกอ้อย ประมาณ 57,000 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 90 ของพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง ผลผลิตอ้อยส่วนใหญ่เกษตรกรจะนำส่งโรงงานที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ต่อมาเมื่อมีการเพิ่มความจุคลองจากเดิมเป็น 8.30 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที เพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกให้แก่เกษตรกรจากเดิม 57,000 ไร่ เป็น 65,000 ไร่ เกษตรกรจึงมีการเปลี่ยนแปลงชนิดพืชที่ปลูก โดยเปลี่ยนจากการเพาะปลูกอ้อยเป็นข้าว และมีการทำไร่นาสวนผสมบ้างในบางพื้นที่ของพื้นที่ชลประทาน แต่ต่อมาเกษตรกรมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มเติมอีก ดังนั้นทางโครงการฯ จึงมีการขยายขนาดความจุคลองเพิ่มเป็น 12 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

นอกจากนี้โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงยังส่งน้ำชลประทานเพื่อการอุปโภคบริโภคเพื่อการผลิตน้ำประปาโดยส่งให้การประปาสวนภูมิภาคอำเภอปักธงชัยใช้น้ำประมาณเดือนละ 100,000 ลูกบาศก์เมตร และการประปาสวนภูมิภาคอำเภอโชคชัยประมาณเดือนละ 110,000 ล้านลูกบาศก์เมตร และส่งให้การประปาตะขบซึ่งถือเป็นประปาระดับหมู่บ้านโดยใช้น้ำประมาณเดือนละ 2,000 ลูกบาศก์เมตร

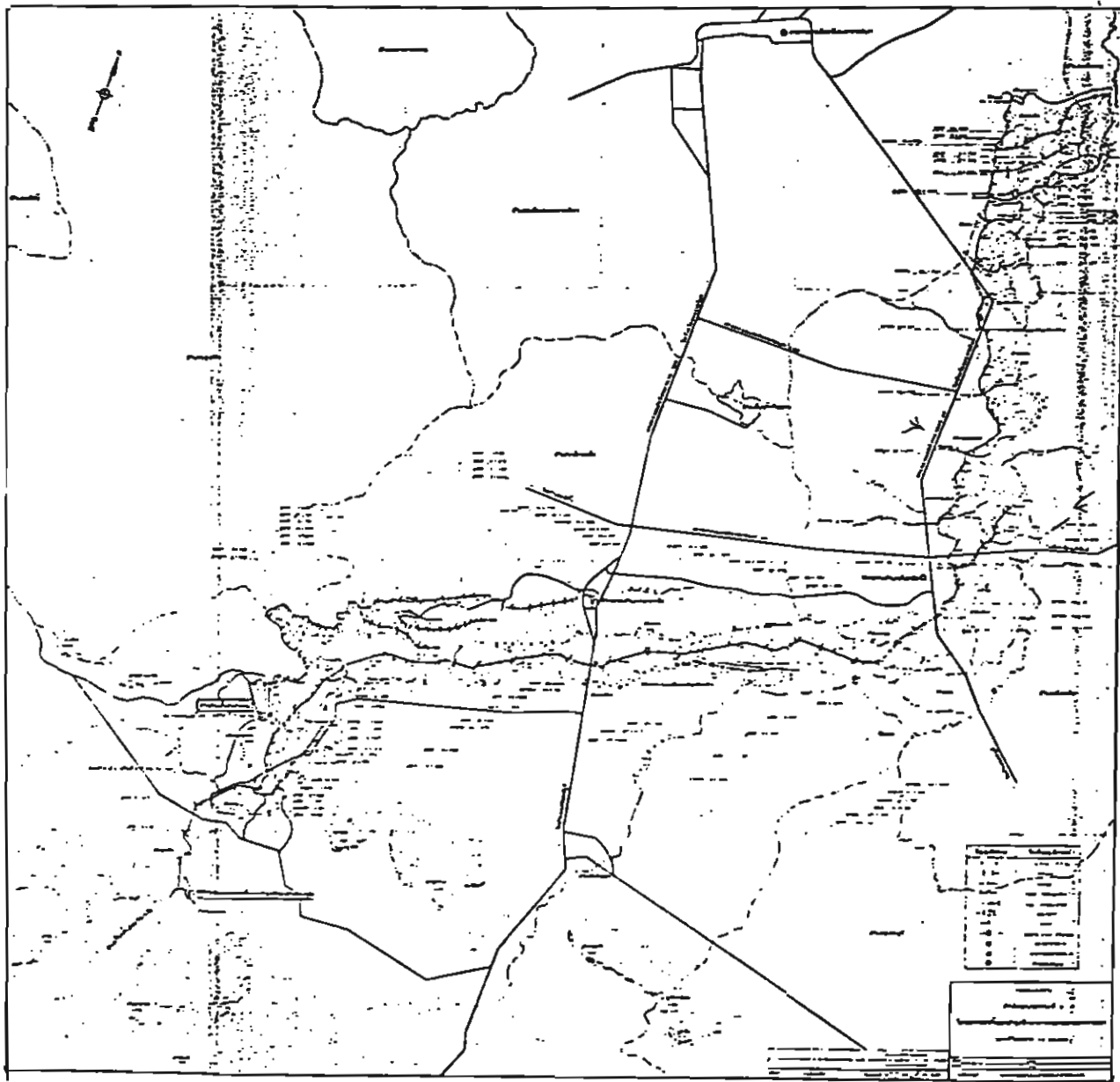
ในกรณีที่อ่างเก็บน้ำลำพระเพลิงมีปริมาณน้ำไม่เพียงพอที่จะส่งให้แก่ผู้ใช้น้ำก็สามารถผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำลำลำลายซึ่งเป็นอ่างขนาดกลาง หรือในกรณีที่อ่างเก็บน้ำลำพระเพลิงมีน้ำมากเกินไปจนความจำเป็นก็สามารถผันน้ำมาเก็บไว้ที่อ่างเก็บน้ำลำลำลายได้ โดยอ่างเก็บน้ำลำลำลายมีความจุประมาณ 39.80 ล้านลูกบาศก์เมตร

6. ศักยภาพของโครงการ

เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงมีการเพาะปลูกเต็มศักยภาพตามที่โครงการฯ สามารถส่งน้ำให้ได้ ยกตัวอย่างเช่นในปี พ.ศ.2543 โครงการฯ วางแผนที่จะส่งน้ำให้พื้นที่ที่เพาะปลูกข้าวนาปรัง 15,000 ไร่ และพื้นที่เพาะปลูกที่อยู่ในพื้นที่โครงการลำลำลายสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรัง 3,000 ไร่ แต่จากการสำรวจพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรังของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงพบว่าเกษตรกรได้เพาะปลูกข้าวนาปรังไปแล้ว 30,000 ไร่ และเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานโครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลายได้เพาะปลูกข้าวไปแล้ว 10,000 ไร่

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง เป็นโครงการชลประทานประเภทกักเก็บน้ำ ส่วนประกอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนลำพระเพลิงและอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำลำลาย ระบบคลองส่งน้ำรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำพระเพลิง และอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำลำลาย ผ่านท่อระบายปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ของอ่างเก็บน้ำเขื่อนทั้งสอง ท่อระบายน้ำจากตัวเขื่อนจะทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ ทั้งคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวา จะมีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย ดังภาพที่ 1.03 โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อยและสายแยกย่อยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ภาพที่ 1.03 แผนที่แสดงโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง

7.1 หัวงาน

7.1.1 อ่างเก็บน้ำเขื่อนลำพระเพลิง

เขื่อนกักเก็บน้ำสร้างปิดกั้นลำพระเพลิง เป็นเขื่อนดิน มีสันเขื่อนยาว 575 เมตร ความกว้างสันเขื่อน 8.0 เมตร ความกว้างฐานเขื่อน 320 เมตร ความสูงของสันเขื่อนสูงสุด 49 เมตร

อ่างเก็บน้ำมีพื้นที่รับน้ำฝนเหนือที่ตั้งเขื่อน 807 ตารางกิโลเมตร ความจุที่ระดับเก็บกักเท่ากับ 110 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 242 ล้านลูกบาศก์เมตร

หัวงานจะมีอาคารประกอบที่หัวงาน คือ

1. อาคารระบายน้ำล้นแบบฉุกเฉิน เป็น Emergency Spillway เป็นฝายสันกว้าง ความยาว 47 เมตร ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 1,130 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

2. อาคารระบายน้ำล้นปกติ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก แบบ Morning Glory and Overflow Spillway อยู่ทางฝั่งขวาของตัวเขื่อน เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 5.50 เมตร ไม่มีบานระบาย ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 450 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

3. ท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2.00 เมตร ตอนปลายท่อแยกเป็น 2 ท่อ คือ

3.1 ทางคลองส่งน้ำฝั่งซ้าย ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.50 เมตร สามารถระบายสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายได้ 12.0 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

3.2 ทางคลองธรรมชาติ (ลำน้ำเดิม) ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.50 เมตร

7.1.2 อ่างเก็บน้ำเขื่อนลำลำลาย

เขื่อนลำลำลายสร้างปิดกั้นลำลำลาย เป็นเขื่อนดิน มีสันเขื่อนยาว 2,400 เมตร ความกว้างสันเขื่อน 7.00 เมตร ฐานเขื่อนส่วนที่กว้างที่สุด 70.0 เมตร ความสูงของสันเขื่อนสูงสุด 11.50 เมตร

อ่างเก็บน้ำมีพื้นที่รับน้ำฝนเหนือที่ตั้งเขื่อน 203 ตารางกิโลเมตร ความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 53.00 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุปริมาณน้ำที่ระดับเก็บกักเท่ากับ 39.80 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำธรณีท่อน้ำ 2.00 ล้านลูกบาศก์เมตร

ห้วงานจะมีอาคารประกอบที่ห้วงาน คือ

1. อาคารระบายน้ำล้นแบบฉุกเฉิน เป็น Emergency Spillway เป็นฝายสันกว้าง ความยาว 150 เมตร ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 250 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

2. อาคารระบายน้ำล้นปกติ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก แบบ Morning Glory and Overflow Spillway อยู่ทางฝั่งขวาของตัวเขื่อน เป็นท่อนคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3.50 เมตร มีบานระบายน้ำเพื่อระบายน้ำสู่ลำน้ำเดิม ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 85 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

3. ลักษณะประตูระบายหรือท่อน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นท่อนคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.25 เมตร สามารถระบายสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายได้ 2.55 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

4. ลักษณะประตูระบายหรือท่อน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นท่อนคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.00 เมตร สามารถระบายสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายได้ 1.45 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

1. ระบบส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำพระเพลิง ประกอบด้วยคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย 1 สาย ยาว 74.520 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบผ่านปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายเท่ากับ 12.00 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาทีมีคลองซอยและคลองแยกซอย จำนวน 9 สาย รวมความยาว 39.649 กิโลเมตร มีอาคารประกอบในคลองส่งน้ำประมาณ 263 แห่ง

2. ระบบส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำลำลาย ประกอบด้วยคลองส่งน้ำสายใหญ่ 2 สาย มียาวรวม 26.380 กิโลเมตร

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย มีความยาว 25.120 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบผ่านปากคลองส่งน้ำฝั่งซ้ายเท่ากับ 2.550 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา มีความยาว 1.260 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบผ่านปากคลองส่งน้ำฝั่งขวาเท่ากับ 1.450 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองซอยและคลองแยกซอย รวมความยาว 9.700 กิโลเมตร มีอาคารประกอบในคลองส่งน้ำประมาณ 182 แห่ง

7.3 ระบบคันคูน้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคูส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายซอย สายแยกซอย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านาอยู่กระจายอยู่ทั่วไปของพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การจัดสรรน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงมีการส่งน้ำทั้งแบบตลอดเวลาและการส่งน้ำแบบมีรอบเวร ตามแผนการจัดสรรน้ำที่จัดทำขึ้นก่อนฤดูการเพาะปลูก การส่งน้ำของระบบส่งน้ำอาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก สภาพคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำ อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ในการส่งน้ำเกิน 70 เปอร์เซ็นต์สามารถส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่เพาะปลูกของโครงการฯ ได้ตรงตามปริมาณน้ำและตามเวลาที่ต้องการ

การจัดทำแผนการส่งน้ำได้มีการจัดทำแผนการส่งน้ำออกเป็น 2 ช่วง คือ การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝนและการจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝน ไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดส่งน้ำมากนักเนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำพระเพลิงและอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำสำลายและมีปริมาณฝนช่วยในการเพาะปลูก แต่ต้องมีการจัดทำแผนการเพาะปลูกและกำหนดพื้นที่การเพาะปลูกตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ว่าควรมีการเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการเป็นพื้นที่เท่าไร เพื่อที่จะกำหนดแผนการส่งน้ำไปยังสายคลองส่งน้ำให้ได้ตามเวลาและปริมาณน้ำที่ต้องการ

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง ปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำพระเพลิงและอ่างเก็บน้ำเขื่อนลำสำลายจะมีน้อยกว่าในฤดูฝนมีการกำหนดจำนวนพื้นที่การเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และมีการกำหนดพื้นที่เพาะปลูกในระดับคลองส่งน้ำสายย่อย การเพาะปลูกจัดให้มีการเพาะปลูกในแปลงเพาะปลูกที่ไม่ห่างไกลจากสายคลองส่งน้ำและสายคูส่งน้ำมาก เพื่อเป็นการลดอัตราการสูญเสียเนื่องจากการลำเลียงน้ำไปสู่แปลงเพาะปลูก และมีการจัดรอบเวรการรับน้ำในระบบคูส่งน้ำและลำดับในการรับน้ำของแปลงเพาะปลูกโดยกลุ่มผู้ใช้น้ำในสายคูส่งน้ำนั้น ตามปริมาณน้ำและช่วงเวลาการส่งน้ำที่กำหนด ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานใน ส่วนของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงและโครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลาย (โครงการ อ่างเก็บน้ำลำลำลายและโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงเป็นโครงการที่มีความเกี่ยว ข้องกัน รายละเอียดดูได้จากสภาพทั่วไปของโครงการ) ตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการชล ประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง โดยขอประกาศทางน้ำชลประทาน ประเภทที่ 1 ประกาศ ณ วันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2537 และประกาศอีกครั้งโดยขอประกาศทางน้ำ ชลประทานประเภทที่ 4 (คำจำกัดความของทางน้ำชลประทานทั้ง 4 ประเภทดูจากรายงานหลัก) ประกาศ ณ วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2538 สำหรับในส่วนของการดำเนินการขออนอกกฎกระทรวง กำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานในส่วนโครงการ ส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงอยู่ระหว่างดำเนินการ สำหรับโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำ ลำลาย ได้ดำเนินการออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน เฉพาะในส่วนของตัวอ่างเก็บน้ำลำลำลาย โดยประกาศเป็นกฎกระทรวง ฉบับที่ 73 (2543) ลงวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2543

ที่ผ่านมาโครงการฯ มีการดำเนินการขอประกาศทางน้ำชลประทานเฉพาะอ่างเก็บน้ำและ คลองส่งน้ำสายใหญ่ ถ้าในอนาคตมีการเรียกเก็บค่าน้ำจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตร โครงการก็ จำเป็นต้องมีการประกาศทางน้ำชลประทานเพิ่มเพื่อให้ครอบคลุมคลองซอยต่าง ๆ ซึ่งในการ ประกาศทางน้ำชลประทานเพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียกเก็บค่าชลประทานต้องมีค่าใช้จ่าย ก่อนข้างสูงโดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการจัดทำแผนที่

อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาทางโครงการฯ ยังขาดความชัดเจนในเรื่องของการดำเนินการ ประกาศทางน้ำชลประทานและการขออนอกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน ส่งผลให้ใน ทางปฏิบัติเกิดความล่าช้าในการดำเนินการ ดังนั้นการฝึกอบรมและการให้คำแนะนำปรึกษาจาก เจ้าหน้าที่ของส่วนกลาง (หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากกรมชลประทาน) จึงมีความจำเป็น

9. การขอใช้ทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

ที่ผ่านมาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงยังไม่เคยขออนุมัติใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน เนื่องจากมีความเข้าใจว่าโครงการชลประทานที่สามารถเก็บค่าชลประทานแล้ว และนำส่งเข้าบัญชีทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานเท่านั้นจึงจะมีสิทธิ์ที่จะขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ ในทางปฏิบัติแล้วเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบยังขาดความชัดเจนเกี่ยวกับขั้นตอนและระเบียบในการขอใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานมีลักษณะที่อิงระบบราชการเกินไป ทำให้ขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 3-5 เมษายน 2543 กลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง มีประวัติ ความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรค ดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานตามสายคูส่งน้ำ และมีกลุ่มบริหารการใช้น้ำที่บริหารการใช้น้ำในแต่ละสายคู โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงก่อสร้างตัวเขื่อนแล้วเสร็จเมื่อปี 2510 และก่อสร้างระบบส่งน้ำเสร็จในปี พ.ศ.2513 หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่ชลประทานได้สนับสนุนและผลักดันให้เกษตรกรในพื้นที่รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้น โดยการแบ่งกลุ่มจะแบ่งจากพื้นที่เพาะปลูกที่ใช้น้ำจากคูส่งน้ำสายต่าง ๆ กล่าวคือเกษตรกรใช้น้ำในการเพาะปลูกจากคูส่งน้ำสายใดก็จะเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในคูส่งน้ำสายนั้น การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำในช่วงแรกไม่ได้รับความร่วมมือจากเกษตรกรมากนักจนกระทั่งเกิดปัญหาอันเนื่องมาจากการใช้น้ำเกิดขึ้น ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้ง

ของสมาชิกในกลุ่มที่มีการแย่งน้ำเพื่อนำไปใช้ในการเพาะปลูกในพื้นที่ของตนเอง ปัญหาความเสื่อมโทรมของคูส่งน้ำที่สมาชิกไม่ช่วยกันดูแลรักษาทำให้คูส่งน้ำบางสายเกิดความเสียหายไม่สามารถใช้งานได้ จึงทำให้สมาชิกในกลุ่มเริ่มมีการรวมตัวกันใหม่อีกครั้งภายใต้การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ชลประทาน และเริ่มมีการสร้างกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้บังคับสมาชิกภายในกลุ่มให้มีการปฏิบัติตามกฎกติกาที่กลุ่มได้วางไว้ โดยลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเป็นกลุ่มที่ไม่มีการจดทะเบียนตามกฎหมายเป็นเพียงการรวมตัวกันของสมาชิกแล้วสมาชิกแต่ละคนจะลงชื่อไว้ที่หัวหน้ากลุ่มและมีเจ้าหน้าที่ชลประทานรับทราบเท่านั้น

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เป็นตัวแทนของสมาชิกในเรื่องการใช้น้ำและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ และหน่วยงานต่าง ๆ
2. ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบชลประทาน
3. เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบและสร้างแบบแผนการใช้น้ำภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง
4. ใช้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นกลไกในการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิก

โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ จะประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่ม ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่ม โดยหัวหน้ากลุ่มมักจะเป็นผู้ที่อยู่ตอนปลายคูส่งน้ำเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากผู้ที่อยู่ปลายคูส่งน้ำจะได้รับความเดือดร้อนจากการที่ได้น้ำไม่เพียงพอ ทำให้มีความกระตือรือร้นที่จะทำงาน

10.4 การคัดเลือกหัวหน้ากลุ่ม และ ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่ม

หัวหน้ากลุ่ม จะได้รับการเลือกโดยมติของสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน อยู่ในตำแหน่ง 2 ปี แต่ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่หัวหน้ากลุ่มจะอยู่ในตำแหน่งไม่มีกำหนด ส่วนผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มได้มาจากการแต่งตั้งของหัวหน้ากลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในคูส่งน้ำสายย่อยต่าง ๆ

10.5 หน้าที่หัวหน้ากลุ่มและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่ม

หัวหน้ากลุ่มมีหน้าที่ประสานงานกับหัวหน้างานส่งน้ำและบำรุงรักษาของโครงการฯ ดูแลสมาชิกในกลุ่มเรื่องความต้องการใช้น้ำ การใช้น้ำอย่างเป็นระเบียบ การจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกในกลุ่ม และรวบรวมสมาชิกให้ช่วยกันบำรุงรักษาคูส่งน้ำโดยการถางหญ้าและทำความสะอาดคูคลอง จัดให้มีการประชุมสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อชี้แจงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำที่ได้รับทราบมาจากรชลประทานรวมถึงชี้แจงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มและรับฟังข้อคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม ส่วนผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มมีหน้าที่ควบคุมสมาชิกและจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกในคูส่งน้ำสายย่อยที่ตนรับผิดชอบอยู่

10.6 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.6.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 60 ราย พบว่าเกษตรกรจำนวน 44 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรติดกับคูส่งน้ำ และได้ใช้น้ำจากคูส่งน้ำนั้น ๆ การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่เสียค่าใช้จ่ายแรกเข้าสมาชิก แต่บางกลุ่มสมาชิกต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าเป็นสมาชิก เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ 008 ผู้เป็นสมาชิกจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นเงินสดรายละ 20 บาท ในการเข้าเป็นสมาชิก และกลุ่มผู้ใช้น้ำ 050A ผู้เป็นสมาชิกจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นเงินสดในอัตราไร่ละ 2 บาท ในการเข้าเป็นสมาชิก ส่วนเกษตรกร 14 รายที่เหลือไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเนื่องจากมีแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนเองและมีความประสงค์จะใช้น้ำจากแหล่งน้ำของตนเองแม้ว่าเกษตรกรจะมีพื้นที่ติดกับคูส่งน้ำ เกษตรกรบางรายอยู่นอกเขตชลประทานจึงไม่ได้ใช้น้ำจากชลประทาน บางรายมีพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในคูส่งน้ำสายอื่นจึงเป็นสมาชิกของกลุ่มคูส่งน้ำที่ตนเองมีพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ และเกษตรกรบางรายไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรไม่ได้เป็นของตนเองแต่เช่าพื้นที่ของผู้อื่น

10.6.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ก่อนที่จะมีการส่งน้ำจากโครงการหัวหน้าคูส่งน้ำต้องทำแผนการปลูกพืชของสมาชิก และรวบรวมความต้องการใช้น้ำจากสมาชิกในสายคูส่งน้ำเพื่อทำเรื่องขอให้น้ำจากโครงการฯ จากนั้นหัวหน้ากลุ่มและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มจะเป็นผู้เข้าร่วมประชุมกับทางโครงการฯ เพื่อรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับแผนการส่งน้ำของโครงการฯ จากนั้นประธานกรรมการจะเป็นผู้ชี้แจงในประเด็นที่ได้รับทราบมาจากที่ประชุมโครงการฯ ให้แก่สมาชิกรับทราบถึงแผนการส่งน้ำพร้อมทั้งนัดหมายสมาชิกในกลุ่มเพื่อร่วมกันทำความสะอาดคูส่งน้ำก่อนที่จะมีการส่งน้ำมาจากคลองชลประทานของโครงการฯ ทั้งนี้เนื่องจากถ้าคูส่งน้ำอยู่ในสภาพที่ไม่เหมาะสมทางเจ้าหน้าที่โครงการฯ จะไม่ส่งน้ำให้กับสมาชิก นอกจากนี้ประธานยังมีหน้าที่ในการออกระเบียบกฎเกณฑ์ในการบริหารงานโดยมีการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดกฎระเบียบของกลุ่ม เช่น ในระเบียบของกลุ่มคูสาย 019 หากผู้ใดขโมยน้ำ กั้นน้ำ ทำลายคันคูน้ำหรืออาคารบังคับน้ำ หรือ ปลูกสิ่งของรुक้าเขตคันคูน้ำจะต้องถูกปรับครั้งละ 100 บาท

10.6.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

สำหรับค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ มีเพียงบางกลุ่มที่มีการจัดเก็บ เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ 04-1R มีการเก็บปีละ 2 บาทต่อไร่ กลุ่มผู้ใช้น้ำ 019 มีการเก็บปีละ 10 บาทต่อไร่ และกลุ่มผู้ใช้น้ำ 008 มีการเก็บปีละ 5 บาทต่อไร่ อัตราดังกล่าวกำหนดจากมติในที่ประชุมของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเงินที่เก็บได้จะถูกนำไปใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น การซ่อมแซมและบำรุงรักษาคูส่งน้ำ เป็นต้น

10.6.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

สมาชิกในกลุ่มมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มที่ตั้งขึ้นและร่วมกันทำความสะอาดคูส่งน้ำ ซึ่งในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำจะไม่มีการเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ แต่ในการดำเนินงานของกลุ่มในส่วนของการซ่อมแซมคูส่งน้ำ ทำความสะอาดคูส่งน้ำ สมาชิกของกลุ่มจะร่วมมือกันซ่อมแซมและทำความสะอาด ค่าใช้จ่ายที่จะต้องจ่ายไปมีเพียงค่าอาหาร และ ค่าวัสดุที่ใช้ในการซ่อมแซมและทำความสะอาดคูส่งน้ำ เช่น ปูน หิน ทราย และยาฆ่าหญ้า ซึ่งเงินที่ใช้ในการดำเนินงานมาจากการเก็บเงินจากสมาชิกที่ไม่มาช่วยในการทำความสะอาดหรือซ่อมบำรุง โดยจะมีการคิดเป็นค่าปรับเป็นรายวัน เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ 019 และกลุ่มผู้ใช้น้ำ 068A คิดค่าปรับวันละ 100

บาท กลุ่มผู้ใช้น้ำ 031 คิดค่าปรับวันละ 120 บาท สำหรับสมาชิกที่ไม่มาช่วยทำความสะอาดหรือซ่อมบำรุง

10.6.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 44 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่าเกษตรกร 33 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันสามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจาก กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นตัวแทนในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน ทำให้สมาชิกมีน้ำใช้อย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ อีกทั้งยังเพิ่มความสามัคคีภายในกลุ่มทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม แต่เกษตรกร 11 ราย ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันสามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจาก การรวมกลุ่มยังไม่มีวามชัดเจน สมาชิกภายในกลุ่มยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือ หัวหน้ากลุ่มปฏิบัติงานไม่ดี เกษตรกรบางรายให้ความเห็นถึงแม้ว่าจะมีการรวมกลุ่มแล้วปริมาณน้ำที่เกษตรกรได้รับยังคงเหมือนกับตอนที่ยังไม่มีกลุ่มผู้ใช้น้ำ ซึ่งเกษตรกร 10 รายให้ความเห็นถึงแม้ว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีแต่กลุ่มผู้ใช้น้ำยังควรที่จะมีต่อไป เนื่องจาก จำเป็นต้องมีการใช้น้ำร่วมกันและการที่มีกลุ่มผู้ใช้น้ำยังสร้างความเป็นระเบียบในการใช้น้ำมากขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งยังก่อให้เกิดสามัคคีสามารถช่วยลดปัญหาการแย่งน้ำของสมาชิกให้น้อยลงและช่วยส่งเสริมให้สมาชิกร่วมกันดูแลรักษาคลองน้ำได้บางส่วน ส่วนเกษตรกร 1 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำในปัจจุบันปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีและไม่ควรที่จะมีกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อไป เนื่องจาก การรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ดังนั้นการมีกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือไม่มีจึงไม่มีความแตกต่างกัน

10.6.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 60 ราย พบว่าเกษตรกร 29 รายไม่มีปัญหาการใช้น้ำ เนื่องจาก เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ติดกับคลองน้ำ ได้รับน้ำอย่างเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำ และมีความร่วมมือกันดีระหว่างสมาชิกในกลุ่มผู้ใช้น้ำ แต่เกษตรกรจำนวน 30 ราย มีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำเนื่องจาก เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่บริเวณปลายคลองน้ำได้รับน้ำไม่เพียงพอ มีการแย่งน้ำกันใช้ระหว่างสมาชิก คลองน้ำได้รับความเสียหายจึงทำให้ไม่สามารถส่งน้ำไปถึงเกษตรกรได้ และมีเกษตรกร 1 ราย ไม่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นนี้

10.7 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 ความต้องการใช้น้ำและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งน้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 ราย ที่มีต่อความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความต้องการเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้เป็นผู้จัดการระบบส่งน้ำเอง 1 ราย คิดเป็น ร้อยละ 11.11 มีความต้องการเฉพาะระบบส่งน้ำ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33 และมีความต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.56 ดังแสดงในตารางที่ 1.03

ในการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาพร้อมทั้งดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำควรเป็นกรมชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนแสดงความคิดเห็นว่าหน่วยงานดังกล่าวควรเป็นหน่วยงานที่อยู่ในรูปบริษัทเอกชนและกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

หากมีการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำต้องการแล้ว คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความคิดเห็นในการจ่ายค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 1 รายคิดเป็นร้อยละ 11.11 แต่มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.89 โดยมีรูปแบบในการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดทั้ง 8 ราย ดังแสดงในตารางที่ 2.03

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความเต็มใจจ่ายค่าชลประทานยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน โดยคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ต้องการที่จะชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนได้เสนอวิธีชำระค่าชลประทานในรูปแบบอื่น คือ ชำระค่าชลประทานให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำที่สถานที่ทำการกลุ่มหรือหัวหน้ากลุ่ม

ตารางที่ 1.03 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	1	11.11
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	3	33.33
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	5	55.56
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	0	0.00
รวมคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งสิ้น	9	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 2.03 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานและลักษณะการจ่ายชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	8	88.89
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	8	100.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	7	87.50
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	1	12.50
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0.00
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	1	11.11
รวม	9	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.7.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการ บริหารการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 8 ราย เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทานคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าควรให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บค่าชลประทานเอง เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความใกล้ชิดกับเกษตรกร สามารถติดต่อได้สะดวก และก่อให้เกิดความร่วมมือกันภายในกลุ่ม รองลงมาคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้ความเห็นว่ากรมชลประทานเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและจัดสรรน้ำอยู่แล้วในปัจจุบัน และเชื่อว่ามิจะให้บริการดีมีประสิทธิภาพ และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนให้ความเห็นว่าควรเป็นบริษัทเอกชนและให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน) เนื่องจากหากให้บริษัทเอกชนเป็นผู้จัดเก็บจะได้รับบริการดีมีประสิทธิภาพ และ สะดวกรวดเร็ว และหากให้หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน) เป็นผู้จัดเก็บจะสร้างความรู้สึกในความเป็นเจ้าของ ทำให้เกษตรกรเข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิด

ในส่วน of ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 8 ราย คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้ความเหตุผลว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเกษตรกร สามารถติดต่อได้สะดวก และก่อให้เกิดความร่วมมือกันภายในกลุ่ม และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางส่วนให้ความคิดเห็นควรจะเป็นกรมชลประทาน เนื่องจากกรมชลประทานเป็นผู้ที่มีหน้าที่จัดสรรน้ำอยู่แล้ว และมีคิดว่ามีประสิทธิภาพในการให้บริการ

10.7.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 9 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 รายคิดเป็นร้อยละ 66.67 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 2 ราย คิดเป็นร้อยละ

ละ 22.22 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 77.78 ที่ไม่ทราบดังแสดงในตารางที่ 3.03

ตารางที่ 3.03 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	3	33.33	6	66.67
พรบ. การชลประทานหลวง	2	22.22	7	77.78

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.7.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ต่อปี และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรที่ได้กำหนดได้ตามพระราชบัญญัติสูงเกินไปมี 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.11 คิดว่าอัตราดังกล่าวเหมาะสมแล้ว 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 88.89 ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 4.56 บาทต่อไร่ ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานเพื่อกองทุนการเกษตรที่ได้กำหนดได้ตามพระราชบัญญัติ เป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว 6 ราย คิดเป็น 66.67 และคิดว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไป 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 33.33 ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อกองทุนการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 0.69 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 4.03 และ ตารางที่ 5.03

ตารางที่ 4.03 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	1	11.11	8	88.89	0	0.00
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	0	0.00	6	66.67	3	33.33

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง ได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการฯ โดยให้โครงการฯ ดำเนินการซ่อมแซมคลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทาน ให้สะอาดอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอดเวลา เพื่อที่จะส่งน้ำให้เกษตรกรได้อย่างทั่วถึง พอเพียงและสม่ำเสมอ โดยการซ่อมแซมควรจะดำเนินการในฤดูแล้ง ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในเรื่องของการจัดเก็บค่าชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความต้องการให้นำค่าชลประทานที่จัดเก็บมาใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ และนำมาใช้ในการดูแลรักษา ซ่อมแซม คลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอด อีกทั้งนำเงินที่เก็บได้มาใช้ในการพัฒนาส่งเสริมการเกษตร และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำบางรายเสนอให้นำเงินที่เก็บได้มาให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำกู้ยืม

ตารางที่ 5.03 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	9
0	0
1.00-5.00	9
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 1.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 4.56	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	9
0.00	0
0.10-0.50	6
0.6-1.00	2
1.10-1.50	1
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.50	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 1.50	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.69	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 3-5 เมษายน 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงจำนวน 60 ราย มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ 60 ครัวเรือน มี 59 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 98.33 ของกลุ่มเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมี 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.67 ประกอบอาชีพค้าขาย รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 53,869.08 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตรประมาณ 40,630.08 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 41,238.48 บาทต่อปี จากจำนวนรายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนไม่มีรายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน โดยเกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 34 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 16,000-24,999 บาทต่อเดือน และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 25,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป (ตารางที่ 6.03 และ ตารางที่ 7.03)

ตารางที่ 6.03 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ - รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	53,869.08
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	40,630.08
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	41,238.48
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 7.03 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	9	15.00
2,000-4,999	34	56.67
5,000-9,999	15	25.00
10,000-15,999	0	0
16,000-24,999	1	1.67
25,000 ขึ้นไป	1	1.67

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์จำนวน 60 ราย มีพื้นที่ถือครองใช้ประโยชน์โดยรวม 1220.68 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ยประมาณ 20.34 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นพื้นที่การเกษตรร้อยละ 94.78 ของพื้นที่ถือครองทั้งหมด เป็นที่อยู่อาศัยร้อยละ 0.98 และทิ้งร้างว่างเปล่าร้อยละ 4.23 (ตารางที่ 8.03) ส่วนพื้นที่เช่าโดยรวมมีจำนวน 12 ไร่ ซึ่งใช้ทำการเกษตรทั้งหมด

ตารางที่ 8.03 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	1220.68	100.00
เพื่อการเกษตร	1,157.00	94.78
ที่อยู่อาศัย	12.00	0.98
ทิ้งร้างว่างเปล่า	51.68	4.23
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	12.00	100.00
รวม	1232.68	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำเข้าแปลงเกษตรกรรมของเกษตรกรจำนวน 60 ราย มีรายละเอียดดังตารางที่ 9.03

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 40 ครัวเรือน จะปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูส่งน้ำให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกร เกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน จะสามารถสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรได้เลย เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรอื่นแล้วปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกร และเกษตรกรอีกจำนวน 6 ครัวเรือน ใช้วิธีอื่น ๆ ในการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร อาทิเช่น ต่อท่อส่งน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรเป็นที่ลุ่มน้ำจึงมาถึงได้เอง และใช้น้ำฝนในการทำการเกษตร

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่าน
คูส่งน้ำให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองให้ไหลผ่าน
คูและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วจึงนำเข้าสู่แปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจาก
คลองชลประทานผ่านคูส่งน้ำจากนั้นจึงปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเพาะปลูก และมีเกษตรกรจำนวน 2
ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วจึงนำน้ำเข้าพื้นที่
เกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าพื้นที่ปลูกพืชสวน เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำ
จากคลองผ่านคูส่งน้ำแล้วให้ไหลเข้าแปลงเพาะปลูก และเกษตรกรอีก 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำ
จากคลองผ่านคูส่งน้ำและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าพื้นที่เลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำ
จากคลองผ่านคูส่งน้ำและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม และเกษตรกร
อีก 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูส่งน้ำให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

ช่วงเวลาความต้องการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรมากที่สุดในเดือนสิงหาคม และ
มีความต้องการน้ำน้อยที่สุดในเดือนธันวาคม ดังแสดงในตารางที่ 10.03

ตารางที่ 9.03 ลักษณะการนำน้ำมาใช้ในพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	8	0	0	0	0	0	0
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	6	0	0	1	0	2	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	40	3	6	4	0	2	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตน เอง	5	3	2	0	0	0	0
อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 50 ครัวเรือน จากเกษตรกรจำนวน 60 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 83.33 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากเกษตรกรเหล่านั้นได้รับน้ำอย่างเพียงพอ และต้องการแบ่งเบาภาระของกรมชลประทาน ส่วนอีก 10 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.67 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากได้รับน้ำไม่เพียงพอ มีพื้นที่การเกษตรอยู่ปลายคลอง ระบบส่งน้ำไม่ทั่วถึง และต้องจ่ายภาษีที่ดินอยู่แล้วจึงไม่ควรมีการจัดเก็บค่าชลประทาน (ตารางที่ 11.03)

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า เกษตรกรจำนวน 29 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 48.33 ต้องการให้จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 22 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 36.67 ต้องการให้มีการจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.00 ต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ และเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.00 ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ดังตารางที่ 12.03

ความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 48 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 84.21 ของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต ให้ความเห็นว่าจะจะเป็นกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.02 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง มีเกษตรกรอีกจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.02 ที่มีความคิดเห็นว่าจะเป็นหน่วยงานอื่น ๆ คือ ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือผู้ที่ เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่นี้ และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.75 ที่เห็นว่าควรเป็นหน่วยงานกลางที่สร้างขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน) ดังตารางที่ 13.03

ตารางที่ 10.03 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	19
กุมภาพันธ์	29
มีนาคม	54
เมษายน	59
พฤษภาคม	48
มิถุนายน	36
กรกฎาคม	49
สิงหาคม	64
กันยายน	61
ตุลาคม	47
พฤศจิกายน	27
ธันวาคม	14

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 11.03 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน		
- เห็นด้วย	50	83.33
- ไม่เห็นด้วย	10	16.67
รวม	60	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 12.03 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดการระบบส่งน้ำเอง	22	36.67
เฉพาะระบบส่งน้ำ	6	10.00
ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	29	48.33
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	3	5.00
รวม	60	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ถ้าอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำหรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใช้ให้เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึงตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.75 ของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 56 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 98.26 ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยเกษตรกรจำนวน 47 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 83.93 ของเกษตรกรที่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบ เงินสด โดยจะจ่ายเป็น บาทต่อลูกบาศก์เมตร บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรที่ยินดีจ่ายในรูปแบบของผลผลิตทางการเกษตร จำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.79 และมีเกษตรกรอีกจำนวน 8 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.29 ต้องการจ่ายในรูปแบบอื่น ๆ ที่ต่างออกไป เช่น จ่ายรวมกับค่าภาษีที่ดิน ดังแสดงในตารางที่ 14.03

ตารางที่ 13.03 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	48	84.21
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	1	1.75
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	4	7.02
อื่น ๆ	4	7.02
รวม	57	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ มีเกษตรกรที่ยินดีจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดจำนวน 38 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 80.85 ของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานต้องการชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ มีเกษตรกรอีกจำนวน 9 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.15 ที่ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานที่หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ และชำระค่าชลประทานรวมภาษีที่ดิน ดังแสดงในตารางที่ 15.03

ตารางที่ 14.03 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	56	98.26
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	47	83.93
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	38	80.85
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	4	8.51
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	5	10.64
- จ่ายเป็น บาทต่อฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	1	1.79
3. อื่น ๆ	8	14.29
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	1	1.75
รวม	57	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 15.03 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	0	0
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	0	0
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	38	80.85
อื่น ๆ	9	19.15

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 24 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.06 เห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า อัตราค่าชลประทานต่ำ กรมชลประทานมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ ได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่ำเสมอ ชลประทานเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรเป็นอย่างดีและเป็นหน้าที่ของชลประทานอยู่แล้ว มีเกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 29.79 เห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่ำเสมอ เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่จึงมีความเข้าใจได้ดีกว่า และทำให้มีความสะดวกในการจัดเก็บ มีเกษตรกรอีกจำนวน 8 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.02 เห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่นๆ คือ หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ อ.บ.ต. ผู้ใหญ่บ้าน โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ และเข้าใจสภาพเกษตรกรได้เป็นอย่างดี และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.13 ให้ความเห็นว่าควรให้หน่วยงานกลางเป็นผู้จัดเก็บค่าชลประทาน โดยให้เหตุผลว่าหากมีปัญหากเกิดขึ้นหน่วยงานนี้จะสามารถแก้ไขปัญหาอย่างสะดวก ดังตารางที่ 16.03

สำหรับค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ มีเกษตรกรที่ต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำจำนวน 51 ครัวเรือนมีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ โดยมีความต้องการจ่ายในรูปแบบเงินสด 42 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 82.35 และมีเกษตรกรที่ต้องการจ่ายในรูปแบบคล้ายกับการจ่ายภาษีที่ดิน 9 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.65 ซึ่งความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำในรูปแบบเงินสดในเรื่องหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ มีเกษตรกรจำนวน 19 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 45.24 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า กรมชลประทานมีการบริการที่ดีมีคุณภาพ ได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่ำเสมอ กรมชลประทานเป็นผู้ที่จัดทำระบบให้และเป็นเจ้าของน้ำจึงรู้เรื่องการใช้น้ำ จึงควรเป็นหน้าที่ของกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 16 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.09 ให้ความเห็นว่าควรกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำมีความใกล้ชิดกับเกษตรกรผู้ใช้น้ำ จึงสะดวกในการจัดเก็บและเงินที่จัดเก็บมาได้ก็จะได้นำมาหมุนเวียนกันภายในกลุ่ม เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.29 ให้ความเห็นว่าควรหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือมาจากการแต่งตั้งจากสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ควรมีหน้าที่ในการจัดเก็บค่าน้ำโดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าหน่วยงานดังกล่าวเป็นผู้ที่ปกครองหมู่บ้าน และเป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจึงมีความน่าเชื่อถือในการนำเงินที่เก็บมาได้ไปพัฒนา และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.38 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานกลาง โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่ามีความสะดวกในการจัดเก็บ และสามารถขอผ่อนผันในการจ่ายได้ง่ายกว่ากรมชลประทาน ดังตารางที่ 17.03

ตารางที่ 16.03 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	24	51.06
รัฐวิสาหกิจ	0	0.00
บริษัทเอกชน	0	0.00
หน่วยงานกลาง	1	2.13
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	14	29.79
อื่น ๆ	8	17.02
รวม	47	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 17.03 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	19	45.24
รัฐวิสาหกิจ	0	0.00
บริษัทเอกชน	0	0.00
หน่วยงานกลาง	1	2.38
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	16	38.09
อ.บ.ต.	0	0.00
อื่น ๆ	6	14.29
รวม	42	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

**11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน
หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน**

เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.67 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์
ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 53 ครัวเรือน ซึ่ง
คิดเป็นร้อยละ 88.33 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พรบ. การชลประทานหลวง มีเกษตรกร
จำนวน 8 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ที่ได้ทราบ และเกษตรกรจำนวน 52 ครัวเรือน คิดเป็น
ร้อยละ 86.67 ที่ไม่ทราบ

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับการรับทราบกฎหมายชลประทานและกองทุน
หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชล
ประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและ พรบ.การชลประทานหลวง ดังแสดง
ในตารางที่ 18.03

ตารางที่ 18.03 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	7	11.67	53	88.33
พรบ. การชลประทานหลวง	8	13.33	52	86.67

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

**11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ.
การชลประทานหลวง**

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์ พบว่า เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.67 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์มีความเห็นค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรมีอัตราที่สูงเกินไปจำนวน เกษตรกรจำนวน 51 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 85.00 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และมีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.33 มีความเห็นว่าเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ดังตารางที่ 19.05

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร ว่ามีอัตราสูงเกินไปจำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ว่ามีอัตราที่เหมาะสมแล้วจำนวน 44 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 73.33 และว่ามีอัตราต่ำเกินไปจำนวน 11 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 18.33 ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตรดังนี้
ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับนอกภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 0.72 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 19.03 และตารางที่ 20.03

ตารางที่ 19.03 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชล
 ประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชลประทาน หลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ในภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	7	11.67	51	85.00	2	3.33
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	4	6.67	44	73.33	11	18.33

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์การประปาส่วนภูมิภาคและการประปาเทศบาลตำบล เกี่ยวกับข้อมูล
 ทั่วไปของการประปา ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชล
 ประทาน มีดังนี้

12.1 การประปาส่วนภูมิภาค

12.1.1 จำนวนผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

จากการสอบถามการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโชคชัยและการประปาส่วนภูมิ
 ภาคอำเภอบักรงชัยที่อยู่ในพื้นที่และใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง พบว่า
 การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโชคชัยมีผู้ใช้น้ำทั้งหมด 4,200 ราย และการประปาส่วนภูมิภาค
 อำเภอบักรงชัย 3,500 ราย

ตารางที่ 20.03 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	9
0	0
1.00-5.00	9
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 1.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 4.56	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	9
0.00	0
0.10-0.50	6
0.6-1.00	2
1.10-1.50	1
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.50	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 1.50	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.69	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12.1.2 ค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำ

เมื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำของการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสอง พบว่าการประปาทั้งสองใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานและน้ำที่ได้ไปผ่านขั้นตอนในการผลิตน้ำประปา อัตราค่าน้ำที่ทางการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองขายให้แก่ผู้ใช้น้ำจะเป็นในอัตราที่แตกต่างกันตามปริมาณน้ำที่ใช้ โดยอัตราดังกล่าวจะถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง

ค่าใช้จ่ายในการผลิตน้ำประปาของการประปาทั้งสองจะมีเฉพาะค่าไฟฟ้า ค่าวัสดุ และสารเคมีในการผลิตน้ำประปา ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าดูแลและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ เป็นต้น โดยค่าใช้จ่ายดังกล่าวของการประปาทั้งสองอยู่ระหว่าง 600,00 ถึง 650,000 บาทต่อเดือน ส่วนค่าใช้จ่ายในส่วนที่เป็นค่าน้ำดิบนั้น ทางการประปาทั้งสองไม่ต้องจ่ายให้แก่ทางโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง เนื่องจากอยู่ระหว่างการดำเนินการออกกฎกระทรวงเพื่อให้ประกาศให้มีการจัดเก็บค่าน้ำนอกภาคการเกษตรตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

12.1.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำประปา

การขยายตัวของความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำที่ใช้น้ำจากการประปาทั้งสองพบว่าการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโขกษัยคาดว่าความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำจากการประปาจะเพิ่มขึ้นในอัตรา 300 ครั้วเรือนต่อปี เป็นปริมาณความต้องการน้ำที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 36,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความสามารถในการจัดหาของทางการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโขกษัยในอีก 5 ปี สามารถผลิตน้ำได้ประมาณ 1.5 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี พบว่าเพียงพอต่อความต้องการที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นของครัวเรือนสำหรับการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอบึงขังคาดว่าความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำจากการประปาจะเพิ่มขึ้น 120 ครั้วเรือนต่อปี ปริมาณความต้องการน้ำที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 22,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความสามารถในการจัดหาของทางการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโขกษัยในอีก 5 ปี ข้างหน้าซึ่งจะสามารถผลิตน้ำได้ประมาณ 2.19 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี พบว่าเพียงพอต่อความต้องการที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นของครัวเรือนในอัตราค่าจ้าง

12.1.4 ปัญหาในการใช้น้ำดิบ

ปัญหาในการใช้น้ำของการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสอง พบว่า การประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา แต่จะมีปัญหาในเรื่องคุณภาพน้ำ โดยเฉพาะการมีสีและตะกอนของน้ำชลประทานในฤดูฝน การประปาทั้งสองให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพน้ำที่จะนำมาผลิตน้ำประปามาก เนื่องจากน้ำประปาที่ผลิตได้ใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภค นอกจากนี้คุณภาพของน้ำจะมีผลต่อต้นทุนในการผลิต กล่าวคือ ถ้าน้ำไม่สะอาดต้นทุนในการผลิตจะเพิ่มสูงขึ้น

12.1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานของการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโขงเจียมมีความเห็นในกรณีถ้ามีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำแล้วทางการประปาเต็มใจที่จะใช้น้ำที่ทางหน่วยงานดังกล่าวจัดหาให้ การประปาเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานให้แก่หน่วยงานที่จัดหาน้ำเฉพาะในส่วนของค่าน้ำดิบในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์ แต่ไม่เต็มใจที่จะจ่ายในส่วน of ค่าติดตั้งมิเตอร์เพื่อวัดปริมาณน้ำดิบ (น้ำชลประทาน) ระบบส่งน้ำและค่าบริการอื่น ๆ ในการจ่ายค่าชลประทานทางการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโขงเจียมมีความเต็มใจที่จะจ่ายเป็นรายเดือน โดยให้การประปาส่วนภูมิภาคซึ่งเป็นหน่วยงานกลางจ่ายโดยตรงกับกรมชลประทานเองในรูปขอบเงินสด ส่วนการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอปักธงชัยมีความเห็นว่า ในกรณีถ้ามีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำแล้วทางการประปาเต็มใจที่จะใช้น้ำที่ทางหน่วยงานดังกล่าวจัดหาให้ และเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานให้แก่หน่วยงานที่จัดหาน้ำเฉพาะในส่วนของค่าน้ำดิบในอัตราลูกบาศก์เมตรละสามสิบลสตางค์ แต่ไม่เต็มใจที่จะจ่ายในส่วน of ค่าติดตั้งมิเตอร์ ระบบส่งน้ำและค่าบริการอื่น ๆ ในการจ่ายค่าชลประทานทางการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอปักธงชัยมีความเต็มใจที่จะจ่ายเป็นรายปี โดยรูปแบบในการจ่ายค่าชลประทานก็ต้องขึ้นอยู่กับ การประปาส่วนภูมิภาคซึ่งเป็นหน่วยงานกลาง

12.1.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

ทัศนะของการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาน้ำระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน พบว่า การประปาส่วนภูมิภาคมีทัศนะว่าหน่วยงานที่จะเข้ามาจัดการในเรื่องดังกล่าวน่าจะเป็นหน่วยงานใหม่ที่สร้างขึ้นเพื่อดูแลเรื่องของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยตรง โดยหน่วยงานดังกล่าวน่าจะเป็นหน่วยงานที่มีภาพการใช้น้ำ และคำนึงถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำครอบคลุมในภาพรวมทั้งประเทศ ส่วนการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอปักธงชัยให้ทัศนะว่ากรมชลประทานควรมีหน้าที่ดังกล่าวเนื่องจากกรมชลประทานมีหน้าที่ในการจัดหา จัดสรรและบำรุงรักษา ระบบส่งน้ำอยู่เดิม สำหรับค่าชลประทานที่เก็บได้ การประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองมีทัศนะว่าควรนำไปจัดหาแหล่งน้ำใหม่เพื่อให้มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อความต้องการในอนาคตต่อไป และควรนำไปซ่อมแซมและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ

สำหรับความรู้ทางด้านกฎหมายชลประทานของตัวแทนการประปาส่วนภูมิภาคทั้งสองแห่ง พบว่า ตัวแทนการประปาทั้งสองแห่งไม่ทราบมาก่อนว่าเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้จะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน แต่ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 กรมชลประทานสามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรได้ 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคการเกษตรได้ลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์

ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าชลประทานที่สามารถเรียกเก็บได้ตามกฎหมาย การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโชคชัยมีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรนั้นเป็นอัตราที่สูงไป ให้ทัศนะว่าไม่ควรเรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเลย ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรมีอัตราที่ต่ำเกินไป ควรเก็บในอัตรา 1 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอปักธงชัยมีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรนั้นเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว สำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร ในส่วนของโรงงานอุตสาหกรรมอัตราที่เรียกเก็บตามกฎหมายมีความเหมาะสมแล้ว แต่ถ้าเป็นผู้ใช้น้ำที่เป็นการประปาอัตราค่าน้ำดังกล่าวถือว่าสูงเกินไปโดยให้ความเห็นว่าควรอยู่ในอัตราสามสิบลสตางค์ต่อลูกบาศก์เมตร

12.2 การประปาหมู่บ้าน

12.2.1 จำนวนผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

จากการสอบถามตัวแทนการประปาหมู่บ้านตะขบและการประปาหมู่บ้านบึงระอุม – บ้านหนองม่วง ซึ่งเป็นผู้ใช้น้ำที่อยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง การประปาหมู่บ้านตะขบมีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 784 ครัวเรือน ใช้น้ำจากน้ำคูระบายน้ำที่ปล่อยออกจากพื้นที่ทำการเกษตรเพื่อนำไปผลิตน้ำประปา และขายให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดยมีค่าใช้จ่ายในการผลิตน้ำประปาประมาณ 30,000 บาทต่อเดือน ค่าใช้จ่ายนี้ไม่รวมถึงค่าน้ำดิบที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา สำหรับปริมาณน้ำประปาที่ผลิตได้การประปาหมู่บ้านตะขบไม่สามารถระบุได้เนื่องจากไม่ได้บันทึกข้อ ส่วนการประปาหมู่บ้านบึงระอุม – บ้านหนองม่วง มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 449 ครัวเรือน ใช้น้ำดิบที่ได้จากทางน้ำชลประทาน และขายให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ในราคา 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และเสียค่าบำรุงครัวเรือนละ 5 บาทต่อเดือน โดยมีค่าใช้จ่ายในการผลิตน้ำประปาประมาณ 10,500 บาทต่อเดือน ซึ่งค่าใช้จ่ายนี้ไม่รวมถึงค่าน้ำดิบที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา

12.2.2 อุปสงค์ในการใช้น้ำประปา

การขยายตัวของความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำที่ใช้น้ำจากการประปาทั้งสองพบว่า การประปาหมู่บ้านตะขบคาดว่าความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำจากการประปาจะเพิ่มขึ้น 10 ครัวเรือน เมื่อคิดเป็นปริมาณความต้องการน้ำที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 1,200 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความสามารถในการจัดหาน้ำของทางการประปาหมู่บ้านตะขบในอีก 5 ปี ข้างหน้าซึ่งจะสามารถผลิตน้ำได้ประมาณ 3,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี แล้วพบว่าเพียงพอต่อความต้องการที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น สำหรับการประปาหมู่บ้านบึงระอุม – บ้านหนองม่วงคาดว่าความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำจากการประปาจะเพิ่มขึ้น 200 ครัวเรือนต่อปี เมื่อคิดเป็นปริมาณความต้องการน้ำที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 5 ปีข้างหน้าประมาณ 100,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณความสามารถในการจัดหาน้ำของทางการประปาหมู่บ้านบึงระอุม – บ้านหนองม่วง ในอีก 5 ปี ข้างหน้าซึ่งจะสามารถผลิตน้ำได้ประมาณ 200,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี แล้วพบว่าเพียงพอต่อความต้องการที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น

12.2.3 ปัญหาการใช้ น้ำดิบ

ปัญหาในการใช้น้ำของการประปาหมู่บ้านทั้งสอง พบว่า การประปาทั้งสองไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณการใช้น้ำ แต่จะมีปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำ ในเรื่องของการมีสีและตะกอนของน้ำชลประทานในฤดูฝน และการประปาทั้งสองจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพน้ำที่จะนำมาผลิตน้ำประปามาก เนื่องจากน้ำประปาที่ผลิตได้ใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภค นอกจากนี้คุณภาพของน้ำยังมีผลต่อต้นทุนในการผลิต กล่าวคือ ถ้าน้ำไม่สะอาดต้นทุนในการผลิตจะสูง

12.2.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานของการประปาหมู่บ้านตะขบมีความเห็นในกรณีที่มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำแล้วทางการประปาเต็มใจที่จะใช้น้ำที่ทางหน่วยงานดังกล่าวจัดหาให้ และเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานให้แก่หน่วยงานที่จัดหาน้ำ โดยเต็มใจที่จะจ่ายค่าติดตั้งมิเตอร์ 5,000 บาท ค่าระบบส่งน้ำ 5,000 บาท และค่าบริการอื่น ๆ 3,000 บาท และมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์ ในการจ่ายค่าชลประทานทางการประปาหมู่บ้านตะขบมีความเต็มใจที่จะจ่ายเป็นรายเดือน โดยการโอนผ่านบัญชีธนาคาร ส่วนการประปาหมู่บ้านบึงชะอม – บ้านหนองม่วงมีความเห็นในกรณีที่มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำโดยทางการประปาเต็มใจที่จะใช้น้ำในแหล่งน้ำที่ทางหน่วยงานดังกล่าวจัดหาให้ และไม่เต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานให้แก่หน่วยงานที่จัดหาแหล่งน้ำ

ทัศนะของการประปาหมู่บ้านทั้งสองเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาน้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน พบว่า การประปาหมู่บ้านทั้งสองมีทัศนะตรงกันว่าหน่วยงานที่จะเข้ามาจัดการในเรื่องดังกล่าวควรเป็นกรมชลประทาน เนื่องจากทำหน้าที่ในการจัดหา จัดสรร และบำรุงรักษาระบบส่งน้ำอยู่เดิม น่าจะมีเครื่องมือและความพร้อมมากกว่าหน่วยงานอื่นๆ สำหรับค่าชลประทานที่เก็บได้จากการประปาหมู่บ้านทั้งสองมีทัศนะว่าควรนำไปจัดหาแหล่งน้ำใหม่เพื่อให้มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อความต้องการ และควรนำมาซ่อมแซมและบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ

12.2.4 การตระหนักถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าชลประทาน

ความรู้ทางด้านกฎหมายชลประทานจากตัวแทนการประปาหมู่บ้านทั้งสอง พบว่า การประปาทั้งสองไม่ทราบมาก่อนว่าเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้จะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และไม่ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 กรมชลประทานสามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรได้ 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคการเกษตรได้ลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์ และเมื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าชลประทานที่สามารถเรียกเก็บได้ตามกฎหมาย การประปาหมู่บ้านตะขบมีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรนั้นเป็นอัตราที่สูงไปควรมีอัตราที่ 3 บาทต่อไร่ ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในส่วนของการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคเกษตรมีอัตราที่สูงเกินไป ควรเก็บในอัตราสิบลสตางค์ต่อลูกบาศก์เมตร และในส่วนของการใช้น้ำเพื่อการอุตสาหกรรมมีอัตราที่ต่ำเกินไปควรมีอัตราลูกบาศก์เมตรละเจ็ดสิบลสตางค์ ส่วนการประปาหมู่บ้านบึงชะอม - บ้านหนองม่วงมีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรนั้นเป็นอัตราที่สูงเกินไปควรอยู่ที่ห้าสิบลสตางค์ต่อไร่ สำหรับอัตราค่าชลประทานที่สามารถเรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.3 ความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอโคกไชยเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า กรมชลประทานน่าจะนำค่าชลประทานที่จัดเก็บได้มาใช้ในภาคการเกษตรมากขึ้น ส่วนการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอบักรังชัยมีเสนอความคิดเห็นว่าทางโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิงน่าจะปรับปรุงระบบส่งน้ำให้ดีกว่าที่เป็นอยู่เพื่อให้เกษตรกรได้รับน้ำได้ทั่วถึงและสามารถทำนาปรังได้เพิ่มขึ้น สำหรับการประปาหมู่บ้านตะขบมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าควรมีการขยายแหล่งน้ำเพิ่มขึ้นและมีการบำรุงรักษาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้สมบูรณ์เสมอ ส่วนการประปาหมู่บ้านบึงชะอม - บ้านหนองม่วงเสนอว่ากรมชลประทานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน่าจะมีการส่งเสริมให้เกษตรกรทำไร่นาสวนผสมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

อ่างเก็บน้ำเขื่อนลำพระเพลิง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☒ การท่องเที่ยว
☐ ผลิตรกระแสไฟฟ้า	☐ ป้องกันอุทกภัย	
☐ อื่นๆ		

ที่ตั้ง	ชื่อหมู่บ้าน	บุหัวช้าง	หมู่ที่	a	ตำบล	ตะขบ
			อำเภอ	ปักธงชัย	จังหวัด	นครราชสีมา

อาณาเขต	พิกัด	47 PRS 064150				
ทิศเหนือ	อำเภอ	สูงเนิน	อำเภอ	เมือง	จังหวัด	นครราชสีมา
ทิศใต้	อำเภอ	ปักธงชัย	อำเภอ	โชคชัย	จังหวัด	นครราชสีมา
ทิศตะวันออก	ตำบล	a	อำเภอ	โชคชัย	จังหวัด	นครราชสีมา
ทิศตะวันตก	ตำบล	a	อำเภอ	ปากช่อง	จังหวัด	นครราชสีมา

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)	89,720	จังหวัด	นครราชสีมา	84,960	ไร่
พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	84,960				
		จังหวัด			ไร่

ลักษณะหัวงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)	
--	-----------------------	--

☒ เขื่อนดิน	☐ เขื่อนคอนกรีต
☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	-	ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	320
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)	807	ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	110
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)	8	ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)	4
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)	320	ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)	32.5
ความยาวเขื่อน (เมตร)	575		

☐ เชื้อนระบายน้ำ	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)			
ชนิดบานระบาย	☐ บานตรง	☐ บานโค้ง		
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		สูง (เมตร)
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		สูง (เมตร)
ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)				
จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		

☐ ประตูระบายน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)			
ชนิดบานระบาย	☐ บานตรง	☐ บานโค้ง		
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		สูง (เมตร)
จำนวนช่องระบาย (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		สูง (เมตร)
ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)				
จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)		กว้างช่องละ (เมตร)		

☐ ฝายทดน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)			
☐ ฝายหินก่อ	☐ ฝายยาง	☐ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก		
ความยาวสันฝาย (เมตร)		ความสูงสันฝาย (เมตร)		
ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)				

☐ สถานีสูบน้ำ	ค่าก่อสร้าง (บาท)		หมายเหตุ	
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)		ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)		
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)		ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)		
จำนวนเครื่อง (เครื่อง)		ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)		
ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)				

ระบบการส่งน้ำ	☒ X	ส่งน้ำด้วย Gravity	☐	สูบน้ำด้วยไฟฟ้า
	☐	ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า		

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

356

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1 ท่อ

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร) 1.50

กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1 ท่อ

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร) 1.20

กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☒ ประตูละบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 5

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ประตูละบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง) 8

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ประตูละบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 5

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ท่อระบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 14

☐ ท่อระบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

☒ ท่อระบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 14

☐ สะพานน้ำ จำนวน (แห่ง)

☐ รางเท จำนวน (แห่ง)

☒ น้ำตก จำนวน (แห่ง) 62

☐ น้ำตกทดน้ำ จำนวน (แห่ง)

☒ อาคารทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 11

☒ ท่อเชื่อม	จำนวน (แห่ง)	31
☒ ท่อลอด	จำนวน (แห่ง)	41
☒ ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แห่ง)	163
☐ ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☐ รางรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	
☐ อาคารทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☐ สะพานข้ามคลอง	จำนวน (แห่ง)	
☐ ท่อทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☐ อื่น ๆ	จำนวน (แห่ง)	

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
1	คลองส่งน้ำสายใหญ่ LMC	ลาดคอนกรีต	74.52	11.789	49,314
	สายย่อยและสายซอย				
1	1R-LMC	ลาดคอนกรีต	6.00	0.716	1,500
2	2R-LMC	ลาดคอนกรีต	6.12	0.502	1,314
3	3R-LMC	ลาดคอนกรีต	4.63	0.767	3,025
4	4R-LMC	ลาดคอนกรีต	5.90	0.739	1,448
5	1R-4R-LMC	ลาดคอนกรีต	3.86	a	1,545
6	4RA-LMC	ลาดคอนกรีต	2.70	0.551	1,945
7	4RB-LMC	ลาดคอนกรีต	1.71	0.422	1,338
8	5R-LMC	ลาดคอนกรีต	5.73	0.760	3,137
9	5RA-LMC	ลาดคอนกรีต	3.80	0.753	3,174

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลงจากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

110,844

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
	กะหล่ำปลี			380-500	
	กล้วย			700-1,700	
X	ข้าวนาปี	84,960	100-120	500-1,000	510
X	ข้าวนาปรัง	261	100-120	500-1,000	480
X	ข้าวโพด	53	a	500-800	280
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แคร์รอต			450-600	
	แตงโม			400-600	
X	ถั่วพุ่ม	214	a	300-500	บ๊วยพืชสด
X	ถั่วเขียว	6,934	a	350-500	90
X	ถั่วลิสง	949	a	500-700	212
	ถั่วเหลือง			450-700	
	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
	พริก			600-900	
	มะเขือเทศ			400-600	
	มันฝรั่ง			500-700	
	ไม้ผล			900-1,200	
	ยาสูบ			400-600	
	สับปะรด			700-1,000	
	หัวหอม			350-550	
	อ้อย			1,000-1,500	
	องุ่น			500-1,200	
	กระเทียม			a	

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ
☒ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☐ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้
กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒ การเกษตร, ผลิตกระแสไฟฟ้า	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	70
☒ การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	90
☒ การประปา อุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	2
☐ ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน
☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ
ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)
1. ก่อสร้างหัวงานและอาคารประกอบ	2506-2510	32	} 220
2. ระบบส่งน้ำ	2510-2513	29	
3. ระบบระบายน้ำ			
4. ก่อสร้างทางลำเลียง			
5. จัดหาที่ดิน, เว้นที่ดิน			
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์			
7. อื่นๆ สร้างเขื่อนทดน้ำ			
รวม			220.0

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2,540	2,541	2,542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ		557,000	200,000
2. งานระบบส่งน้ำ	23,740,900	13,448,900	6,520,000
3. งานระบบระบายน้ำ			
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง	2,629,000	2,190,000	1,798,000
5. งานปรับปรุงบ้านพัก	1,020,000		
6. งานกำจัดวัชพืช			
7. งานขุดลอก	20,392,400	3,255,800	
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง	18,681,186	19,819,727	20,862,870
ข้าราชการ	10 คน		
ลูกจ้างประจำ	166 คน		
ลูกจ้างชั่วคราว	30 คน		
รวม	66,463,486	39,271,427	29,380,870

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี
a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา
ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโตมน้อย (04)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย (04)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2510 คณะรัฐมนตรีในขณะนั้นได้มอบหมายให้การพลังงานแห่งชาติก่อสร้างเขื่อนสิรินธร ซึ่งเป็นเขื่อนหินปิดกั้นลำโดมน้อยบริเวณน้ำตกแร่น้อย ตำบลของเม็ก อำเภอสิรินธร ตรงเขตติดต่อกับอำเภอโขงเจียม ก่อนที่น้ำจะไหลลงสู่แม่น้ำมูลเพียง 14 กม. เขื่อนแห่งนี้ใช้ประโยชน์เพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้า และเพื่อการชลประทานในพื้นที่ 183,044 ไร่ แต่เนื่องจากเขื่อนสิรินธรตั้งอยู่เกือบตอนปลายของลำโดมน้อย และพื้นที่ใต้เขื่อนเป็นพื้นที่แคบ ๆ ที่มีความลาดชันแตกต่างกันมาก สามารถทำการเพาะปลูกได้เฉพาะลำน้ำบางแห่งเท่านั้น แต่มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการชลประทานซึ่งให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการลงทุนอยู่ทางตอนเหนือของเขื่อนด้านทิศตะวันตกของอ่างเก็บน้ำ และมีระดับพื้นที่ที่สูงกว่าระดับกักเก็บน้ำ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้พิจารณาให้ดำเนินการสร้างโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าซึ่งก็คือโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย เพื่อสูบน้ำจากเขื่อนสิรินธรส่งให้แก่พื้นที่เพาะปลูกที่อยู่สองฝั่งของลำห้วยกว้าง โดยเริ่มดำเนินการก่อสร้างระบบชลประทานเมื่อ พ.ศ. 2511 และแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2527 รวมระยะเวลาในการก่อสร้าง 16 ปี (เอกสารอัดสำเนา)

2. วัตถุประสงค์โครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย เป็นโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ดังนั้นจึงมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อกิจกรรมการเกษตรและการอุปโภคบริโภค

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยมีหัวงานตั้งอยู่ที่บ้านโนนจันทร์ ตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในความดูแลของสำนักชลประทานที่ 5 พิกัดเส้นรุ้งที่ 15 องศา 15 ลิปดา เหนือ เส้นแวงที่ 105 องศา 20 ลิปดา ตะวันออก ห่างจากตัวเมืองอุบลราชธานี 60 กม. ห่างจาก อำเภอพิบูลมังสาหาร และ อำเภอสิรินธร 32 กิโลเมตร หัวงานของโครงการอยู่ทางฝั่งขวาของอ่างเก็บน้ำสิรินธร ทางตอนเหนือเขื่อนขึ้นไปทางต้นน้ำลำโดมน้อย และอยู่ห่างจากพรหมแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประมาณ 27 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านยอดคอนสี บ้านกุดชมภู บ้านคอนหวาย จนถึงอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านหนองสองห้อง บ้านโนนสวรรค์ บ้าน

หนองคุณ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี ทิศตะวันออก ติดต่อกับอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี และทิศตะวันตกติดต่อกับบ้านหาดฮี บ้านหินลาด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี (ผังแผนที่แสดงอาณาเขตในหัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการ)

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยมีพื้นที่โครงการทั้งหมด 203,382 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทานในเขตจังหวัดอุบลราชธานี 183,044 ไร่ โดยแบ่งเป็น 4 งานส่งน้ำและบำรุงรักษา ได้แก่ งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 33,791 ไร่ งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 66,275 ไร่ งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 39,682 ไร่ และงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 4 43,296 ไร่

เนื่องจากพื้นที่ได้เขื่อนสิรินธรเป็นพื้นที่แคบ ๆ มีความลาดชันแตกต่างกันมาก สามารถเพาะปลูกได้เฉพาะลำนํ้าเป็นบางแห่งเท่านั้นซึ่งมีพื้นที่ไม่มากนัก อย่างไรก็ตามยังมีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการชลประทานที่คุ้มกับการลงทุนและค่าตอบแทนอยู่ทางตอนเหนือของเขื่อน ด้านทิศตะวันตกของอ่างเก็บน้ำ แต่ระดับของพื้นที่อยู่สูงกว่าระดับเก็บกักจึงมีสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย) สูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรส่งให้แก่พื้นที่เพาะปลูกที่อยู่สองฝั่งของลำห้วยกว้าง

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดินในเขตพื้นที่ชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยมีพื้นที่ชลประทานเท่ากับ 203,382 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ฝั่งซ้าย 137,107 ไร่ และฝั่งขวา 66,275 ไร่ การใช้ประโยชน์จากที่ดินของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยเกือบทั้งหมดเพื่อกิจกรรมการเกษตร เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ทำนา ในช่วงฤดูฝน ส่วนในฤดูแล้งมีทั้งการทำนา เพาะปลูกพืชสวนและพืชไร่ เช่น พริก ข้าวโพด ถั่วลิสง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการใช้น้ำชลประทานเพื่อการเลี้ยงปลา และเพื่อการอุปโภคบริโภค

6. ศักยภาพของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยสามารถส่งน้ำให้เกษตรกรในพื้นที่ชลประทานเพื่อทำการเกษตร มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 202,000 ไร่ ในฤดูฝนสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกประมาณ 160,000 ไร่ โดยจะมีการส่งน้ำให้แก่เกษตรกรเฉพาะในช่วงที่ฝนทิ้งช่วง กล่าวคือประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ส่วนในฤดูแล้งสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกได้ประมาณ 50,000 ไร่ โดยมีการส่งน้ำให้แก่เกษตรกรเดือนธันวาคมถึงเดือนเมษายน

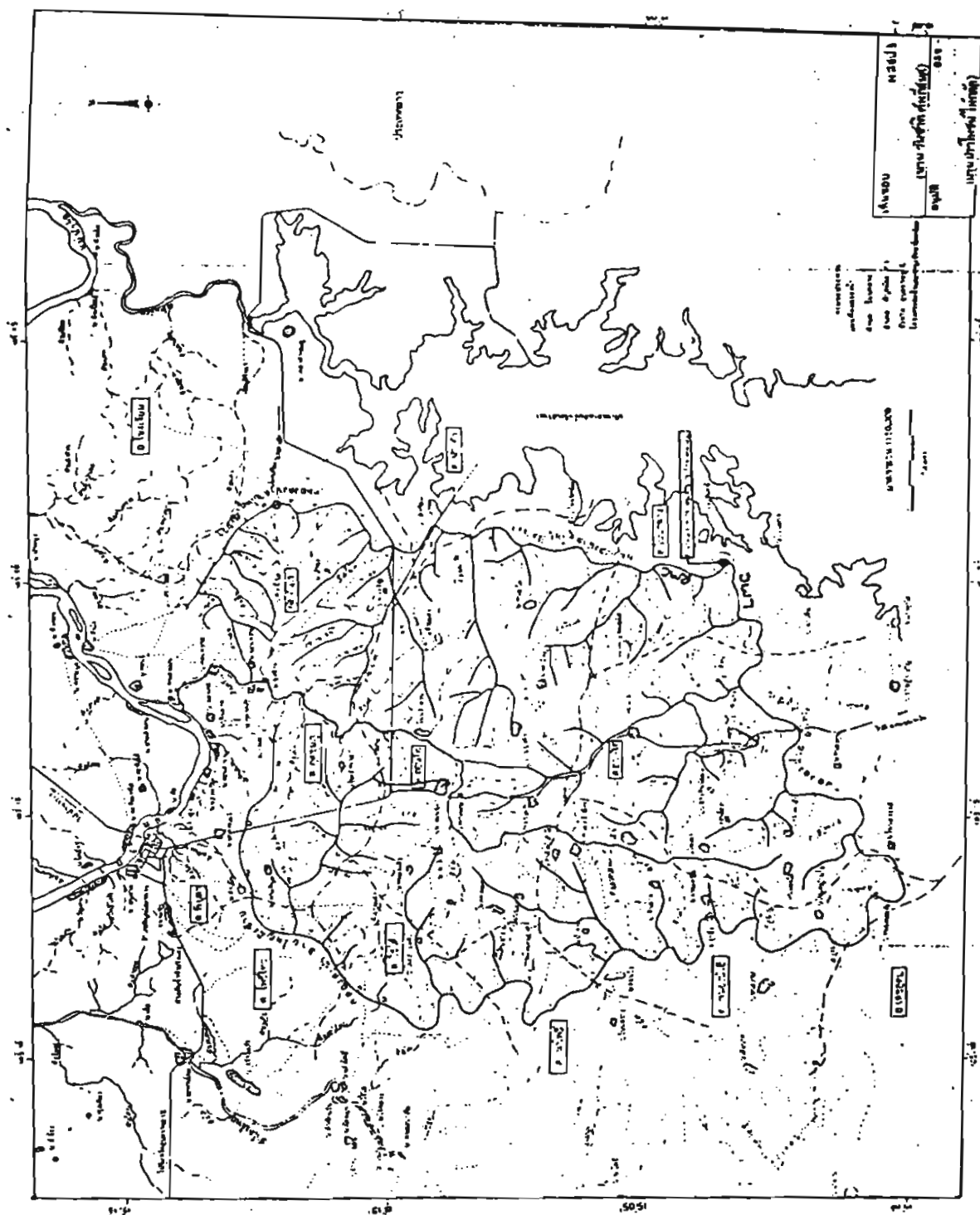
อย่างไรก็ตามเกษตรกรส่วนใหญ่จะทำการเพาะปลูกพืชเฉพาะในฤดูฝน พืชที่เพาะปลูกคือ ข้าวซึ่งได้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 40-45 ถังต่อไร่ ส่วนในฤดูแล้งเกษตรกรไม่ค่อยเพาะปลูกพืช ทั้งนี้อาจเนื่องจากปริมาณน้ำที่โครงการส่งให้ไม่เพียงพอและสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความเสียหายเรื่องของการขาดแคลนน้ำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเพาะปลูกพืชของเกษตรกร

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย เป็นโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ส่วนประกอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร การผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรทำโดย ผันน้ำผ่านคลองผันน้ำที่รับน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรมาสู่หัวงานที่เป็นสถานีสูบน้ำ ปริมาณน้ำที่สูบจากร่องชักน้ำจะถูกเก็บกักไว้ที่บ่อพักน้ำบริเวณหัวงาน มีประตูระบายปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำจากบ่อพักน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของพื้นที่โครงการ ทั้งคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวา จะมีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย แสดงดังภาพที่ 1.04 โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อยและสายแยกย่อยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง

7.1 หัวงาน

เขื่อนกักเก็บน้ำและอ่างเก็บน้ำ เขื่อนเป็นเขื่อนหินทิ้งปิดกั้นลำโดมน้อยทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำมีความจุที่ระดับสูงสุด 1,966 ล้านลูกบาศก์เมตร ตัวเขื่อนมีการติดตั้งระบบการผลิตกระแสไฟฟ้า และสามารถส่งน้ำเพื่อการชลประทานในพื้นที่ 183,044 ไร่

คลองผันน้ำ อยู่ทางด้านทิศตะวันตกของอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร มีลักษณะกันคลองกว้าง 8.00 เมตร ลาดด้านข้างคลอง 1 : 1.5 ยาว 876 เมตร ผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรมาที่ สถานีสูบน้ำ สถานีสูบน้ำเป็นสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้ามีขนาดความกว้าง 8.80 เมตร ยาว 57.60 เมตร ภายในสถานีมี เครื่องสูบน้ำทั้งหมดจำนวน 10 เครื่อง ขนาดความสามารถในการสูบเครื่อง ละ 2.25-2.75 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที การสูบน้ำจะสูบน้ำไปที่บ่อพักน้ำที่มีความจุ 6,300 ลูก บาศก์เมตร เพื่อระบายสู่ระบบคลองส่งน้ำต่อไป ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นคลองลาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 65.60 กิโลเมตร มี ท่อระบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้ายลักษณะเป็นท่อลอดถนน หน้าตัดท่อกว้าง 2.00 เมตร ยาว 2.00 เมตร จำนวน 2 แอว มีบานระบายเป็นบานตรง (Slide gate) ควบคุมปริมาณน้ำผ่านท่อ ระบายน้ำ ในการออกแบบท่อระบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้ายนี้สามารถระบายน้ำสู่คลองส่งน้ำ สายใหญ่ฝั่งซ้ายได้สูงสุด 16.815 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นคลองลาดคอนกรีต มีท่อระบายปากคลองสายใหญ่ฝั่ง ขวาลักษณะเป็นท่อลอดถนน หน้าตัดท่อกว้าง 1.65 เมตร ยาว 1.65 เมตร จำนวน 2 แอว มีบาน ระบายเป็นบานตรง (Slide gate) ควบคุมปริมาณน้ำผ่านท่อระบายน้ำ ในการออกแบบท่อระบาย ปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวานี้สามารถระบายน้ำสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาได้สูงสุด 9.435 ลูก บาศก์เมตรต่อวินาที

คลองซอย และคลองแยกซอย เป็นคลองลาดคอนกรีต รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่ กระจายอยู่ทั่วพื้นที่โครงการมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลองซอยและคลอง แยกซอยให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารที่สำคัญของโครงการ ประตูระบายปากคลอง 80 แห่ง ประตูระบายปลายคลอง 36 แห่ง สะพานน้ำ 4 แห่ง น้ำตก 189 แห่ง น้ำตกทดน้ำ 59 แห่ง อาคารทดน้ำ 56 แห่ง ท่อเชื่อม 1 แห่ง ท่อลอด 26 แห่ง

7.3 ระบบคันคูนน้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคูส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านา คูส่งน้ำมีจำนวนทั้งสิ้น 714 สาย มีความยาวทั้งหมดประมาณ 1,426 กิโลเมตร

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

มีการสูบน้ำเพื่อช่วยเหลือทั้งฤดูแล้งและฤดูฝน ฤดูแล้งระหว่างเดือนธันวาคมถึงเมษายน และฤดูฝนเริ่มเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม ซึ่งฤดูฝนจะสูบน้ำช่วยเหลือในช่วงฝนทิ้งช่วง การส่งน้ำจะส่งน้ำโดยใช้ระบบแรงดึงดูดของโลก มีการส่งน้ำทั้งแบบเป็นรอบเวร และส่งแบบตลอดเวลา สภาพคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำในปัจจุบันมีสภาพความสมบูรณ์ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ ความเสียหายของอาคารบังคับน้ำส่วนใหญ่จะเสียหายที่ บานระบาย และอุปกรณ์ในการยกบาน คูส่งน้ำเดิมซึ่งเป็นคูดินได้มีการปรับปรุงเป็นคูลาดคอนกรีตแล้วประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ โดยมีแผนที่จะทำการปรับปรุงคูส่งน้ำเดิมให้เป็นคูคอนกรีตทั้งหมด

แผนการจัดทำแผนการส่งน้ำได้มีการจัดทำแผนการส่งน้ำออกเป็น 2 ช่วง คือ การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝนและการจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝน ไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดส่งน้ำมากนักเนื่องจากการสูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรมาสนับสนุนการเพาะปลูกไม่มากนักเพราะมีปริมาณฝนช่วยในการเพาะปลูก แต่ต้องมีการจัดทำแผนการเพาะปลูกและกำหนดพื้นที่การเพาะปลูกของโครงการตามแผนการสูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธรหรือในช่วงที่ฝนทิ้งช่วง การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองส่งน้ำสายย่อย เพื่อที่จะกำหนดแผนการส่งน้ำไปยังสายคลองส่งน้ำให้ได้ตามเวลาและปริมาณน้ำที่ต้องการ

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง มีการจัดทำแผนการสูบน้ำ และกำหนดพื้นที่การเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการตามแผนการสูบน้ำที่สูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิรินธร การจัดทำแผนการส่งน้ำจะมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และในระดับคลองส่งน้ำสายย่อย มีการกำหนดขนาดการเพาะปลูกในพื้นที่โครงการแต่การเพาะปลูกมีเพาะปลูกกระจายทั่วพื้นที่ บางพื้นที่ห่างไกลจากสายคลองส่งน้ำและสายคูส่งน้ำมาก ทำให้เกิดอัตราการสูญเสียเนื่องจากการ

ลำเลียงน้ำไปสู่แปลงเพาะปลูกมาก ในระบบคูส่งน้ำมีการจัดรอบเวรการรับน้ำในคูส่งน้ำ ลำดับในการรับน้ำของแปลงเพาะปลูกจะกำหนดโดยกลุ่มผู้ใช้น้ำในสายคูส่งน้ำนั้นตามปริมาณน้ำและช่วงเวลาการรับน้ำที่ตกลงกัน ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุงโดยขอประกาศทางน้ำชลประทานประเภทที่ 1 และประเภทที่ 3 ประกาศ ณ วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2533 เพื่อสิทธิในการดูแลทางน้ำชลประทานที่ได้ประกาศ สำหรับในส่วนของ การดำเนินการขอออกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรจากทางน้ำชลประทาน ตามความในมาตรา 8 แห่งตามความในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 นั้นโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยยังไม่ได้ดำเนินการ

9. การขอใช้ทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

ที่ผ่านมาทางหัวหน้าโครงการฯ ยังไม่ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ ต่อมา มีการจัดประชุมเมื่อปี พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับขั้นตอนในการประกาศทางน้ำชลประทานและการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานทางส่วนกลางได้แจ้งให้แต่ละโครงการฯ ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 8-10 พฤษภาคม 2543 กลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตโครงการชลประทานโดมน้อย มีประวัติ ความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรค ดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการชลประทานโดมน้อยที่เป็นเกษตรกรทั้งหมดเป็นกลุ่มพื้นฐาน โดยมีลักษณะของการรวมตัวกันตั้งกลุ่มภายใต้การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของโครงการชลประทาน สมาชิกของกลุ่มประกอบด้วยผู้ใช้น้ำจากคูส่งน้ำสายที่ตนใช้น้ำอยู่ เช่น ผู้ใช้น้ำจากคูส่งน้ำสาย 2L-2R-2R-RMC จะเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำคูส่งน้ำสาย 2L-2R-2R-RMC ซึ่งคูส่งน้ำแต่ละสายมีความยาวไม่เท่ากัน ดังนั้นจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มจะมีจำนวนมากหรือน้อยจึงขึ้นอยู่กับความยาวของคูส่งน้ำและพื้นที่ที่คูส่งน้ำผ่าน หากคูส่งน้ำมีความยาวมากและผ่านพื้นที่ของเกษตรกรหลายรายก็จะมีจำนวนสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำของคูส่งน้ำสายนั้นมาก

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

เมื่อโครงการฯ เริ่มดำเนินการส่งน้ำไปให้แก่เกษตรกรผู้ใช้น้ำในพื้นที่ชลประทานของโครงการฯ ในปี 2525 มักเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำที่อยู่ต้นคูส่งน้ำและปลายคูส่งน้ำ กล่าวคือ ผู้ใช้น้ำที่อยู่ในตอนต้นคูส่งน้ำจะได้รับน้ำก่อนเสมอและใช้น้ำในปริมาณมาก จึงทำให้ผู้ใช้น้ำที่อยู่ตอนปลายคูส่งน้ำได้รับน้ำไม่เพียงพอ และเมื่อมีการส่งน้ำมาให้อีกผู้ใช้น้ำที่อยู่ต้นคูส่งน้ำก็จะเอาน้ำเข้าในพื้นที่ของตนเองอีกทำให้ผู้ที่อยู่ปลายคูส่งน้ำได้รับน้ำไม่พอเพียงและสม่ำเสมอ ความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำในคูส่งน้ำสายเดียวกันนี้จำเป็นต้องมีการประสานงานกันระหว่างเจ้าหน้าที่และเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ดังนั้นจึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นในแต่สายคูส่งน้ำ ปัจจุบันโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยได้จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำซึ่งเป็นกลุ่มพื้นฐานแล้วจำนวน 698 กลุ่ม

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำมีวัตถุประสงค์เบื้องต้นเพื่อ

1. หาตัวแทนของผู้ใช้น้ำในแต่ละคูส่งน้ำเพื่อทำหน้าที่ในการประสานกับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ เกี่ยวกับความต้องการใช้น้ำและช่วงเวลาที่ต้องการใช้น้ำโครงการฯส่งน้ำไปยังพื้นที่ที่ทำการเกษตรของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

2. ลดปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกผู้ใช้น้ำที่มีพื้นที่อยู่เขตคูส่งน้ำสายเดียวกันดูแลและบำรุงรักษาคูส่งน้ำในสายที่สมาชิกใช้น้ำอยู่

10.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยมีโครงสร้างแตกต่างกันตามจำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่ม ในกรณีที่สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีจำนวนสมาชิกไม่มาก (1-20 คน) โครงสร้างของกลุ่มจะประกอบด้วย ประธานกลุ่ม 1 คน และจำนวนที่เหลือจะเป็นสมาชิก ส่วนในกลุ่มที่มีสมาชิกจำนวนมาก (20 คนขึ้นไป) โครงสร้างของกลุ่มจะประกอบด้วย ประธานกลุ่ม 1 คน รองประธานกลุ่ม 1 คน และที่เหลือจะเป็นสมาชิกภายในกลุ่ม อย่างไรก็ตามมีบางกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ 12R-9R-RMC ที่มีจำนวนสมาชิกไม่มาก (15 คน) แต่มีโครงสร้างของกลุ่มเหมือนกับกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกมาก

10.5 การคัดเลือกประธานและรองประธานกลุ่ม

ประธานและรองประธานกลุ่มจะได้รับการคัดเลือกโดยมติของสมาชิกภายในกลุ่ม ประธานและรองประธานที่ได้รับเลือกไม่มีวาระในการทำงาน จะพ้นจากตำแหน่งก็ต่อเมื่อ ลาออก หรือ เสียชีวิต

10.6 หน้าที่ของประธานและรองประธานกลุ่ม

ประธานและรองประธานกลุ่มจะมีหน้าที่

1. ประสานงานกับโครงการฯ ในเรื่องปริมาณความต้องการใช้น้ำและช่วงเวลาที่ต้องการใช้น้ำ
2. ดูแลสมาชิกในกลุ่ม คอยใกล้ชิดปัญหาข้อพิพาทในเรื่องการใช้น้ำระหว่างสมาชิกในกลุ่ม
3. ดูแลและบำรุงรักษาคูส่งน้ำในสายคูที่รับผิดชอบ รวมทั้งจัดประชุมนัดหมายสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนา ดูแลและบำรุงรักษาคูส่งน้ำ

10.7 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 89 ราย พบว่าเกษตรกรจำนวน 74 ราย คิดเป็นร้อยละ 83.15 ของเกษตรกรตัวอย่าง และเกษตรกรในส่วนที่เหลืออีกจำนวน 25 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.85 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ นอกจากนี้ยังมีสาเหตุมาจากพื้นที่ทำการเกษตรไม่ได้รับน้ำชลประทาน และได้รับน้ำชลประทานไม่เพียงพอ

เกษตรกรผู้ใช้น้ำที่เป็นสมาชิกของกลุ่มจะต้องมีพื้นที่ทำการเกษตรติดกับคูส่งน้ำ และใช้น้ำจากคูส่งน้ำสายนั้น การเข้าเป็นสมาชิกไม่มีการลงทะเบียนเป็นลายลักษณ์อักษร แต่สมาชิกจะทราบเองว่าตนเองใช้น้ำจากคูส่งน้ำสายใดและควรเป็นสมาชิกของคูส่งน้ำสายใด ในการเข้าเป็นสมาชิกไม่มีการเสียค่าใช้จ่ายแรกเข้า ส่วนเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 15 ราย ที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากน้ำที่ส่งจากโครงการฯ ไปตามคูส่งน้ำเข้าไม่ถึงพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกร พื้นที่ของเกษตรกรอยู่สูงกว่าระดับคลอง เกษตรกรบางรายไม่ทราบว่ามียุทธศาสตร์ผู้ใช้น้ำ บางรายไม่อยากเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกลุ่มและบางรายให้เหตุผลว่ามีน้ำใช้เพียงพออยู่แล้ว

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเป็นผู้รวบรวมความต้องการใช้น้ำจากสมาชิกในกลุ่มและทำเรื่องขอใช้น้ำจากโครงการฯ และประธานกลุ่มจะเป็นผู้เข้าร่วมประชุมกับทางโครงการฯ เพื่อรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับแผนการส่งน้ำของโครงการฯ จากนั้นประธานกลุ่มจะเป็นผู้ชี้แจงในประเด็นที่ได้รับทราบมาจากการประชุมของโครงการฯ แก่สมาชิกพร้อมทั้งนัดหมายสมาชิกในกลุ่มเพื่อร่วมกันทำความสะอาดคูส่งน้ำก่อนที่จะมีการส่งน้ำมาจากโครงการฯ ประธานกลุ่มจะบริหารจัดการจัดสรรน้ำภายในกลุ่มของตนเอง ซึ่งค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เช่น ค่าเดินทาง(ค่าน้ำมันรถ) เป็นต้น ประธานกลุ่มจะเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เอง โดยที่ไม่มีการจัดเก็บค่าใช้จ่ายในการบริการการบริหารการใช้น้ำจากสมาชิก

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

สมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ต้องจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ แต่จะมีการจัดเก็บค่าใช้จ่ายจากสมาชิกก็ต่อเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นในคูส่งน้ำ เช่น คูส่งน้ำเสียหายไม่สามารถส่งน้ำไปให้สมาชิกได้ ประธานกลุ่มจะเป็นผู้รวบรวมเงินจากสมาชิกตามความสมัครใจและนำเงินที่ได้รับนั้นมาใช้ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการซ่อมแซมคูส่งน้ำที่เสียหาย หากเงินที่เก็บมาได้นั้นมีเหลือก็จะใช้เป็นค่าอาหารให้แก่สมาชิกที่มาช่วยในการซ่อมแซมและทำความสะอาดคูส่งน้ำ

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

สมาชิกกลุ่มมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกันทำความสะอาด ซ่อมแซมและบำรุงรักษาคูส่งน้ำในสายคูส่งน้ำที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ เพื่อให้คูส่งน้ำสายนั้น ๆ อยู่ในสภาพที่เหมาะสมก่อนที่จะมีการส่งน้ำจากโครงการฯ

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 74 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่าเกษตรกร 64 ราย ให้ความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจาก การมีกลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถทำให้สมาชิกมีน้ำใช้อย่างเพียงพอ อีกทั้งยังเพิ่มความสามัคคีภายในกลุ่มทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในกลุ่ม แต่เกษตรกร 9 ราย ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันสามารถมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจาก กลุ่มยังไม่มีความพร้อมที่จะปฏิบัติงาน หัวหน้ากลุ่มปฏิบัติหน้าที่ไม่สมบูรณ์ สมาชิกภายในกลุ่มยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือขาดความสามัคคี และมักจะมีปัญหาการแย่งน้ำกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งเกษตรกร 5 ราย ให้ความเห็นว่าถึงแม้ว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีแต่กลุ่มผู้ใช้น้ำยังควรที่จะมีต่อไป เนื่องจากการที่มีกลุ่มผู้ใช้น้ำสามารถสร้างความเป็นระเบียบในการใช้น้ำมากขึ้นกว่าเดิม และก่อให้เกิดสามัคคีสามารถลดช่วยปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกให้ลดลงได้ โดยที่ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงมีการสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ และแบ่งหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน นอกจากนี้ควรให้เจ้าหน้าที่ของโครงการฯ เข้ามาให้คำแนะนำแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ แต่เกษตรกร 4 ราย ให้ความเห็นว่าการทำงาน

ของกลุ่มยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีและไม่ควรมีกลุ่มผู้ใช้น้ำต่อไป เนื่องจากเป็นหน้าที่ของชลประทานที่จะต้องจัดสรรน้ำให้แก่เกษตรกรเพื่อนำมาใช้ในการเกษตร ดังนั้นกลุ่มผู้ใช้น้ำจึงไม่มีความจำเป็น

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 89 ราย พบว่าเกษตรกร 41 ราย ไม่มีปัญหาเรื่องการใช้น้ำ เกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอสม่ำเสมอตามความต้องการ เนื่องจากเกษตรกรบางรายอยู่ต้นคูส่งน้ำทำให้ไม่มีปัญหาในการใช้น้ำ และสมาชิกในกลุ่มมีความสามัคคีกันทำให้ไม่มีปัญหาในการจัดสรรน้ำภายในกลุ่ม เกษตรกรอีก 47 ราย มีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำ เนื่องจากได้รับน้ำไม่เพียงพอ มีการแย่งน้ำกันใช้ระหว่างสมาชิก ความแรงของน้ำน้อย พื้นที่ของเกษตรกรบางรายอยู่ในเขตพื้นที่สูงทำให้ไม่ได้รับน้ำ ต้องใช้วิธีการสูบน้ำเข้าพื้นที่ของตนเอง นอกจากนี้ในการนำน้ำเข้าพื้นที่การเกษตรต้องผ่านพื้นที่ของคนอื่นก่อนเนื่องจากการกระจายของคูส่งน้ำไม่สามารถส่งน้ำได้ทั่วถึงทุกแปลง และเนื่องจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยเป็นโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ดังนั้นเมื่อไฟฟ้าดับเกษตรกรจะได้รับน้ำไม่เพียงพอ ส่วนเกษตรกรอีก 1 ราย ไม่ให้ความเห็นในประเด็นนี้

10.8 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความต้องการใช้น้ำและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งน้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 10 ราย ถึงความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในประเด็นของความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ หน่วยงานที่ควรเป็นผู้จัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบชลประทานดังกล่าว พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 10 ราย ที่มีต่อความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มมีความต้องการเฉพาะระบบส่งน้ำ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีความต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.00 และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มที่ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.00 ดังแสดงในตารางที่ 1.04

ตารางที่ 1.04 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0.00
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	5	50.00
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	4	40.00
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	1	10.00
รวมคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มทั้งสิ้น	10	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ในการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 9 ราย มีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาพร้อมทั้งดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำควรเป็นกรมชลประทาน

10.8.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำต้องการ มีดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.22 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 77.78 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.67 ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบของเงินสด และมี 1 ราย มีความต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบของผลผลิตทางการเกษตร ดังแสดงในตารางที่ 2.04

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน โดยคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ต้องการที่จะชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย ได้เสนอวิธีชำระค่าชลประทานในรูปแบบอื่น คือ ชำระค่าชลประทานโดยตรงให้กับเจ้าหน้าที่ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

**ตารางที่ 2.04 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทานของคณะกรรมการ
กลุ่มผู้ใช้น้ำ**

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	7	77.78
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	6	66.67
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	2	22.22
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	4	44.44
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	1	11.11
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	2	22.22
รวม	9	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

**10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริหาร
การการบริหารการใช้น้ำ**

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้ความเหตุผลว่ากรมชลประทานเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและจัดสรรน้ำอยู่แล้วในปัจจุบัน และมีประสิทธิภาพในการให้บริการ และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย ให้ความเห็นว่าควรให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บค่าชลประทานเอง เนื่องจาก มีความคุ้นเคยกันภายในกลุ่มสมาชิก

ในส่วนของการบริการการบริหารการใช้น้ำคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 6 ราย และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน 3 ราย เนื่องจากกรมชลประทานมีหน้าที่จัดสรรน้ำอยู่แล้วเมื่อมีการเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำจะได้มีความสะดวกในการพัฒนา คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดเก็บควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ 2 ราย เพราะมีความคุ้นเคยกับเกษตรกรทำให้การจัดเก็บมีประสิทธิภาพ และจะได้นำเงินที่เก็บได้มาใช้ในการบริหารงานในกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความเห็นว่าควรจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ 1 ราย โดยให้เหตุผลว่า เป็นคนในพื้นที่ เข้าใจปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหของเกษตรกรได้ดี

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 10 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่ม 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.00 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ดังแสดงในตารางที่ 3.04

ตารางที่ 3.04 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	2	20.00	8	80.00
พรบ. การชลประทานหลวง	0	0.00	10	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่ระบุในพระราชบัญญัติ การชลประทานหลวง พ.ศ.2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติสูงเกินไปมี 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 คิดว่าอัตราดังกล่าวเหมาะสมแล้ว 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.00 และคิดว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไปมี 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 14.40 บาทต่อไร่ ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติ เป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว 8 ราย คิดเป็น 80.00 และคิดว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไป 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 1.00 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 4.04 และ ตารางที่ 5.04

ตารางที่ 4.04 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชล
ประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ในภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	2	20.00	6	60.00	2	20.00
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	0	0.00	8	80.00	2	20.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.6 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย ได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะให้โครงการฯ ควรมีการปรับปรุงให้มีการส่งน้ำให้แก่เกษตรกรอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ และหากมีการจัดเก็บค่าชลประทาน ค่าชลประทานที่จัดเก็บได้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่มีความต้องการให้นำมาใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำ และระบบส่งน้ำ โดยพัฒนาระบบส่งน้ำให้เป็นระบบท่อและติดตั้งมิเตอร์วัดน้ำให้ทั่วถึง พร้อมกับใช้เงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้เก็บได้มาใช้ในการบริหาร ดูแลรักษา ซ่อมแซม คลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอด อีกทั้งนำเงินที่จัดเก็บได้ใช้พัฒนาส่งเสริมการเกษตรภายในพื้นที่ที่จัดเก็บ และจัดตั้งกองทุนกู้ยืมเพื่อใช้ในการเกษตร

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 8-10 พฤษภาคม 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยมีจำนวน 89 ราย มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานดังนี้

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

เกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ทั้ง 89 ครั้วเรือน มี 87 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 97.75 ของจำนวนกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มี 1 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.12 ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครั้วเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.12 ประกอบอาชีพค้าขายเป็นอาชีพหลัก เกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ทั้ง 89 ครั้วเรือน มีรายได้เฉลี่ยต่อครั้วเรือนประมาณ 28,921.56 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตรประมาณ 22,461.46 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครั้วเรือนประมาณ 36,086.28 บาทต่อปี และรายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครั้วเรือนประมาณ 3,987.50 บาทต่อปี เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 49 ครั้วเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 30 ครั้วเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรตัวอย่างจำนวน 7 ครั้วเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน และเกษตรกรตัว

อย่างจำนวน 3 ครั้งเดือนมีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,000 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 6.04 และ ตารางที่ 7.04)

ตารางที่ 5.04 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	9
0.00	0
1.00-5.00	9
6.00-10.00	0
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 1.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 4.56	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	9
0.00	0
0.10-0.50	6
0.6-1.00	2
1.10-1.50	1
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.50	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 1.50	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.69	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 6.04 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ – รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	28,921.56
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	22,461.46
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	36,086.28
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	3,987.50

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 7.04 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	49	55.06
2,000-4,999	30	33.71
5,000-9,999	7	7.87
10,000-15,999	3	3.37
16,000-24,999	0	0
25,000 ขึ้นไป	0	0

ที่มา ; จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ยประมาณ 23.48 ไร่ต่อครัวเรือน และเกษตรกรเช่าที่ดินโดยเฉลี่ยประมาณ 18.06 ไร่ต่อครัวเรือน ทำการเกษตรโดยเฉลี่ยประมาณ 20.66 ไร่ต่อครัวเรือน ใช้เป็นที่อยู่อาศัยโดยเฉลี่ยประมาณ 4.13 ไร่ต่อครัวเรือน และมีพื้นที่ทิ้งร้างว่างเปล่าโดยเฉลี่ยประมาณ 26.07 ไร่ต่อครัวเรือน (ตารางที่ 8.04)

ตารางที่ 8.04 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	2,043.00	100.00
เพื่อการเกษตร	1,839.00	89.18
ที่อยู่อาศัย	190.16	1.06
ทิ้งร้างว่างเปล่า	182.50	9.73
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	144.00	100.00
รวม	2,187.00	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้น้ำประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำเข้าแปลงเกษตรกรรมของเกษตรกรจำนวน 89 ราย มีรายละเอียดดังตารางที่ 9.04

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 56 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากคลองชลประทานเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 23 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วปล่อยเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรอีกจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากคลองชลประทานผ่านแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วปล่อยเข้าแปลงเกษตรกรรม

และเกษตรกรอีกจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีอื่นๆ ในการนำน้ำเข้าแปลงเกษตรกรรม อาทิเช่น ต่อท่อส่งน้ำแล้วนำน้ำเข้าแปลงเกษตรกรรมซึ่งเป็นที่ลุ่ม หรือไม่ต้องใช้น้ำจากคลองชลประทานแต่ใช้น้ำฝนในการทำเกษตร

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูแล้วไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วเข้าสู่แปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าสู่พื้นที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูส่งน้ำจากนั้นจึงปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเพาะปลูก

ลักษณะการนำน้ำเข้าพื้นที่ปลูกพืชสวน เกษตรกรจำนวน 22 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูส่งน้ำแล้วให้ไหลเข้าแปลงเพาะปลูก เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรมได้เลย และเกษตรกรอีกจำนวน 8 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูส่งน้ำและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าพื้นที่เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านแล้วนำน้ำเข้าพื้นที่เกษตรกรรม และเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูส่งน้ำและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าพื้นที่เลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูแล้วไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองชลประทานผ่านคูส่งน้ำและแปลงเกษตรกรรมอื่นให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

เกษตรกรมีความต้องการน้ำเพื่อการเกษตรมากที่สุดจะเป็นเดือนสิงหาคม และมีความต้องการน้ำน้อยที่สุด ในเดือนเมษายนและเดือนพฤษภาคม ดังแสดงในตารางที่ 10.04

ตารางที่ 9.04 ลักษณะการนำน้ำมาใช้ในพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	2	0	0	4	0	0	0
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	2	0	0	0	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	56	5	3	22	5	1	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	23	4	0	8	2	1	0
อื่นๆ	2	0	0	0	0	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 10.04 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้งของความต้องการน้ำ
มกราคม	108
กุมภาพันธ์	119
มีนาคม	112
เมษายน	102
พฤษภาคม	43
มิถุนายน	70
กรกฎาคม	73
สิงหาคม	74
กันยายน	73
ตุลาคม	57
พฤศจิกายน	40
ธันวาคม	71

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์ทั้งสิ้น 89 ครัวเรือนเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 33 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 37.08 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ทั้งหมด เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะใช้น้ำจากชลประทาน และเกษตรกรจะได้ใช้น้ำอย่างประหยัดและมีระเบียบ และเกษตรกรอีกจำนวน 46 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.69 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีความยากจนและไม่เคยที่จะต้องจ่ายมาก่อน ซึ่งเป็นเหตุผลที่เกษตรกรให้มากที่สุด และเกษตรกรบางส่วนให้เหตุผลว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะ

ต้องช่วยเหลือเกษตรกร เกษตรกรที่ไม่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานมี 10
ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.23 ดังแสดงในตารางที่ 11.04

ตารางที่ 11.04 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน		
เห็นด้วย	33	37.08
ไม่เห็นด้วย	46	51.69
ไม่แสดงความคิดเห็น	10	11.23
รวม	89	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกร 89 ครัวเรือน เกี่ยวกับความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า เกษตรกรจำนวน 36 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 40.45 มีความต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 34 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.20 ที่มีความต้องการให้จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และมีเกษตรกรจำนวน 18 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.22 ที่ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ นอกจากนี้มีเกษตรกร 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.12 ไม่แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ ดังตารางที่ 12.04

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 61 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 87.14 ให้ความเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.57 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง และเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.29 ที่ได้เสนอหน่วยงานอื่นขึ้นมา คือ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดังตารางที่ 13.04

ตารางที่ 12.04 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	0	0
เฉพาะระบบส่งน้ำ	36	40.45
แหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	34	38.20
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	18	20.23
ไม่แสดงความคิดเห็น	1	1.12
รวม	89	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบในการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ 70 ครัวเรือนเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.00 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน จำนวน 56 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 80.00 ซึ่งในรูปแบบการจ่ายค่าชลประทานก็จะมีทั้งแบบ เงินสด โดยจะจ่ายเป็น บาทต่อลบ.ม. บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) บาทต่อฤดู และบาทต่อไร่ต่อฤดู มีจำนวนรวมกันเท่ากับ 46 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 82.14 นอกจากนี้ยังมียุรูปแบบการจ่ายที่อยู่ในรูปของผลผลิตทางการเกษตร มีจำนวนเกษตรกรที่ยินดีที่จะจ่ายในรูปแบบนี้จำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.93 และมีเกษตรกรอีกจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.93 ที่มีรูปแบบการจ่ายแบบอื่น ๆ ที่ต่างออกไป คือ จ่ายรวมไปกับภาษีที่ดิน ดังแสดงในตารางที่ 14.04

ตารางที่ 13.04 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	61	87.14
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	6	8.57
อื่นๆ	3	4.29
รวม	70	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

นอกจากนี้เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในลักษณะเป็นเงินสดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ เกษตรกรจำนวน 45 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 97.83 ที่ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.17 ที่ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทานแต่ไม่สามารถระบุถึงวิธีการชำระอย่างชัดเจนได้ ดังตารางที่ 15.04

ตารางที่ 14.04 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	56	80.00
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	46	82.14
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	3	6.52
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	35	76.09
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	4	8.70
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	3	6.52
- จ่ายเป็น บาทต่อฤดู	1	2.17
2. ผลผลิตทางการเกษตร	5	8.93
3. อื่น ๆ	5	8.93
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	14	20.00
รวม	70	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 15.04 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	0	0
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	0	0
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	45	97.83
อื่น ๆ	1	2.17
รวม	46	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสด 46 ครัวเรือน มีเกษตรกรจำนวน 36 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 78.26 เห็นควรว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า อัตราค่าชลประทานต่ำ กรมชลประทานมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ เกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่าเสมอ ชลประทานเป็นผู้ที่จัดระบบส่งน้ำให้ จึงมีความเข้าใจในพื้นที่ และมีความใกล้ชิด เข้าใจเกษตรกรได้เป็นอย่างดี มีเกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.39 เห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรให้เหตุผลว่า กรมชลประทานมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรดีเพราะอยู่ในพื้นที่เดียวกัน จึงทำให้มีความง่ายและสะดวกต่อการนำเงินมาพัฒนา และเงินที่เก็บมาได้ก็จะมาหมุนเวียนกันภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ และมีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ร้อยละ 4.35 เห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่น ๆ คือ ผู้ใหญ่บ้าน อ.บ.ต. โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า เป็นผู้รู้ถึงสภาพพื้นที่ รู้จักความเป็นอยู่ของเกษตรกรได้เป็นอย่างดี ดังตารางที่ 16.04

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำเป็นเงินสดจำนวน 31 ครัวเรือน มีเกษตรกรที่ให้ความคิดเห็นว่าการให้กรมชลประทานเป็นผู้จัดเก็บจำนวน 23 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 74.19 โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า อัตราค่าชลประทานต่ำ กรมชลประทานมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ เกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่าเสมอ ค่าใช้จ่ายในการติดตั้งและบริการต่ำ ชลประทานเป็นผู้ที่จัดระบบส่งน้ำให้ จึงมีความเข้าใจในพื้นที่ และมีความใกล้ชิด เข้าใจเกษตรกรได้เป็นอย่างดี มีเกษตรกรที่ให้ความคิดเห็นว่าการให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บจำนวน 8 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 25.81 เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรดีเพราะอยู่ในพื้นที่เดียวกัน จึงทำให้มีความง่ายและสะดวกต่อการนำเงินมาพัฒนา ดังตารางที่ 17.04

ตารางที่ 16.04 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	36	78.26
รัฐวิสาหกิจ	0	0.00
บริษัทเอกชน	0	0.00
หน่วยงานกลาง	0	0.00
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	8	17.39
อื่น ๆ	2	4.35
รวม	46	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 17.04 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	23	74.19
รัฐวิสาหกิจ	0	0.00
บริษัทเอกชน	0	0.00
หน่วยงานกลาง	0	0.00
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	8	25.81
อ.บ.ต.	0	0.00
อื่น ๆ	0	0.00
รวม	31	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

การรับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการชลประทานในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อชลประทานและ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า การรับทราบเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน มีเกษตรกรจำนวน 18 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 20.22 ที่ทราบ และเกษตรกรจำนวน 71 ครั้วเรือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 79.78 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีเกษตรกรจำนวน 19 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.35 ที่ทราบ และเกษตรกรจำนวน 70 ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ 78.65 ที่ไม่ทราบ ดังตารางที่ 18.04

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในการรับทราบกฎหมายเกี่ยวกับการชลประทานและกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตารางที่ 18.04 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครั้วเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครั้วเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	18	20.22	71	79.78
พระราชบัญญัติ การชลประทานหลวง	19	21.35	70	78.65

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติ การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กล่าวว่า ค่าชลประทานเพื่อการเกษตร มีอัตราการเก็บ 5 บาทต่อไร่ และค่าชลประทานเพื่อกอกการเกษตร มีอัตราเก็บ 0.50 บาทต่อลบ.ม. พบว่า ความคิดเห็นของเกษตรกรที่สัมภาษณ์ทั้งหมด 89 ครัวเรือนเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตร พบว่า มีเกษตรกรที่มีความคิดเห็นว่าเป็นอัตราสูงเกินไปจำนวน 47 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 52.81 มีความเห็นว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้วจำนวน 41 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 46.07 และมีความเห็นว่าเป็นอัตราต่ำเกินไปจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 1.12 ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อกอกการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นว่าเป็นอัตราสูงเกินไปจำนวน 13 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.61 มีความเห็นว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้วจำนวน 60 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 67.42 และมีความเห็นว่าเป็นอัตราต่ำเกินไปจำนวน 16 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.98 ดังตารางที่ 19.04 ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตรดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับนอกภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 0.72 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 19.04 และ ตารางที่ 20.04

ตารางที่ 19.04 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชล
ประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พระราชบัญญัติ การ ชลประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	47	52.81	41	46.07	1	1.12
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	13	14.61	60	67.42	16	17.98

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 20.04 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	89
0	4
1.00-5.00	84
6.00-10.00	1
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 3.29	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	89
0.00	0
0.10-0.50	71
0.60-1.00	10
1.10-1.50	1
1.60-2.00	2
มากกว่า 2.00	3
ไม่แสดงความคิดเห็น	2
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.25	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 5.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.72	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์การประปาหมู่บ้านโนนเจริญ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของการประปา ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน มีดังนี้

12.1 จำนวนผู้ใช้น้ำและปริมาณการใช้น้ำ

จากการสอบถามการประปาหมู่บ้านโนนเจริญที่อยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา โดมน้อย ซึ่งมีผู้ใช้น้ำที่อยู่ในเขตของการประปาหมู่บ้านโนนเจริญจำนวน 113 ราย น้ำที่การประปาหมู่บ้านโนนเจริญใช้ในการผลิตน้ำประปาคือน้ำบาดาล โดยการประปาหมู่บ้านโนนเจริญไม่สามารถระบุปริมาณน้ำดิบที่ใช้ในการผลิตได้ เนื่องจากไม่มีการบันทึกข้อมูลไว้ ขบวนการผลิตเป็นเพียงการนำน้ำบาดาลให้ผ่านขบวนการกรองโดยไม่มีการใช้สารเคมี ดังนั้นต้นทุนในการผลิตส่วนใหญ่ คือ ค่าไฟฟ้า และค่าแรงคนงาน โดยมีค่าใช้จ่ายที่เป็นค่าไฟฟ้าประมาณ 1,000 บาทต่อเดือน ค่าแรงคนงานประมาณ 200 บาทต่อคน อัตราค่าน้ำประปาที่การประปาหมู่บ้านโนนเจริญขายให้แก่ผู้ใช้น้ำที่อยู่ในหมู่บ้านเป็นอัตราคงที่ 3 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

12.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

น้ำที่การประปาหมู่บ้านโนนเจริญใช้ในการผลิตน้ำประปา คือ น้ำบาดาล ดังนั้น ทาง การประปาจึงไม่ต้องจ่ายค่าชลประทานให้แก่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อย

12.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำประปา

ในอนาคตทางการประปาหมู่บ้านโนนเจริญคาดว่าจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นประมาณ 10 ครัวเรือน และคาดว่าจะในอีก 5 ปีข้างหน้าความต้องการใช้น้ำของครัวเรือนในหมู่บ้านจะเพิ่มขึ้นประมาณ 1,200 ลูกบาศก์เมตร และจากความต้องการที่เพิ่มขึ้นทางการประปาหมู่บ้านสามารถเพิ่มกำลังผลิตได้ตามความต้องการ

12.4 ปัญหาการใช้ น้ำ

ปริมาณน้ำบาดาลที่การประปาหมู่บ้านใช้นั้นมีปริมาณที่เพียงพอจึงไม่มีปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำ แต่ปัญหาที่พบคือ ปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำทางด้าน สี กลิ่น และตะกอน ซึ่งทางการประปาให้ความสำคัญ

12.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานของการประปาหมู่บ้านโนนเจริญมีความเห็นในกรณีที่มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำแล้วทางการประปาเต็มใจที่จะใช้น้ำที่ทางหน่วยงานดังกล่าวจัดให้ แต่ไม่เต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานให้แก่หน่วยงานที่จัดหาน้ำ อย่างไรก็ตามเมื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าชลประทานที่หน่วยงานซึ่งทำหน้าที่จัดหาน้ำจัดเก็บได้ว่าควรนำไปใช้ประโยชน์ด้านใดทางการประปาหมู่บ้านโนนเจริญมีความเห็นว่า ควรนำรายได้ที่จัดเก็บไปซ่อมแซมและบำรุงรักษาเขื่อน/อ่างเก็บน้ำและระบบส่งน้ำโครงการชลประทานต่างๆ ทั่วประเทศ

12.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

ความรู้ทางด้านกฎหมายชลประทานจากรองประธานซึ่งเป็นคณะกรรมการของการประปาหมู่บ้านโนนเจริญ พบว่า ทางการประปาหมู่บ้านโนนเจริญไม่ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 สามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรได้ 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคการเกษตรได้ลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลึง และเมื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าชลประทานที่สามารถเรียกเก็บได้ตามกฎหมาย การประปามีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำทั้งในภาคและนอกภาคการเกษตรมีอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.7 ความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

การประปาโนนเจริญซึ่งเป็นผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยได้เสนอข้อคิดเห็นว่า ทางโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโดมน้อยน่าจะดูแล ปรับปรุงและซ่อมแซมคลองส่งน้ำที่เสียหายให้มากกว่าที่เป็นอยู่เพื่อลดปริมาณน้ำสูญเสีย

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

สำนักงานชลประทานที่ 5

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☐ การท่องเที่ยว
☒ ผลิtkกระแสไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	
☐ อื่นๆ		

ที่ตั้ง

ชื่อหมู่บ้าน	บ้านโนนจันทร์	หมู่ที่	๑	ตำบล	โนนกลาง
		อำเภอ	พิบูลมังสาหาร	จังหวัด	นครราชสีมา

อาณาเขต

ละติจูด	15° 15' เหนือ	ลองจิจูด	105° 20' ตะวันออก		
ทิศเหนือ	อำเภอ สิรินคร	อำเภอ	พิบูลมังสาหาร	จังหวัด	อุบลราชธานี
ทิศใต้	ตำบล ๑	อำเภอ	พิบูลมังสาหาร	จังหวัด	อุบลราชธานี
ทิศตะวันออก	ตำบล -	อำเภอ	-	จังหวัด	อ่างฯ สิรินคร
ทิศตะวันตก	ตำบล	อำเภอ	พิบูลมังสาหาร	จังหวัด	อุบลราชธานี

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)	203,382	จังหวัด	อุบลราชธานี	183,044	ไร่
พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	183,044		จังหวัด		

ลักษณะหัวงาน

☐ เขื่อนกักเก็บน้ำ	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)	
---	-----------------------	--

☐ เขื่อนดิน	☐ เขื่อนคอนกรีต
☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)		ความจุที่ระดับสูงสุด (ด้าน ลบ.ม.)	
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)		ความจุที่ระดับเก็บกัก (ด้าน ลบ.ม.)	
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)		ความจุที่ระดับต่ำสุด (ด้าน ลบ.ม.)	
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)		ความสูงหัวเขื่อน (เมตร)	
ความยาวเขื่อน (เมตร)			

☐ เชื้อนระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

ชนิดบานระบาย

☐ บานตรง

☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)

กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ประตูระบายน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย

☐ บานตรง

☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)

กว้างช่องละ (เมตร)

สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)

กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ฝายทดน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท)

☐ ฝายหินก่อ

☐ ฝายยาง

☐ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก

ความยาวสันฝาย (เมตร)

ความสูงสันฝาย (เมตร)

ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☒ สถานีสูบน้ำ ค่าก่อสร้าง (บาท) หมายเหตุ

จำนวนเครื่อง (เครื่อง)

ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง)

ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง)

ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)

ระบบการส่งน้ำ

☐ ส่งน้ำด้วย Gravity

☒ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

1,549

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

2 ท่อ

ชนิดบาน

☒

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

2.00

สูง (เมตร)

2.00

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

16.815

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง)

2 ท่อ

ชนิดบาน

☒

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

1.65

สูง (เมตร)

1.65

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

9.435

☒ ประตูละบายปากคลอง

จำนวน (แห่ง)

80

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตูละบายกลางคลอง

จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☒ ประตูละบายปลายคลอง

จำนวน (แห่ง)

36

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ท่อระบายปากคลอง

จำนวน (แห่ง)

☐ ท่อระบายกลางคลอง

จำนวน (แห่ง)

☐ ท่อระบายปลายคลอง

จำนวน (แห่ง)

☒ สะพานน้ำ

จำนวน (แห่ง)

4

☒ รางเท

จำนวน (แห่ง)

14

☒ น้ำตก

จำนวน (แห่ง)

189

☒ น้ำตกทดน้ำ

จำนวน (แห่ง)

59

☒ อาคารทดน้ำ

จำนวน (แห่ง)

56

☒ ท่อเชื่อม	จำนวน (แห่ง)	1
☒ ท่อลอด	จำนวน (แห่ง)	26
☒ ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แห่ง)	754
☒ ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	143
☒ รางรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	9
☒ อาคารทึ่งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	1
☒ สะพานข้ามคลอง	จำนวน (แห่ง)	122
☒ ท่อทึ่งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	53
☒ อื่น ๆ คลองชักน้ำกว้าง 8 ม. ยาว 876 ม., บ่อพักน้ำ 6300 ลบ.ม.	จำนวน (แห่ง)	

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
	คลองส่งน้ำสายใหญ่				
1	LMC	คาคคอนกรีต	65.60	16.815	116,769
2	RMC	คาคคอนกรีต	25.00	9.340	66,275
	คลองซอย, แยกซอย		รวม		
1	คลองซอย ของ LMC 14 สาย	a	48.24	a	116,769
2	คลองซอย ของ RMC 15 สาย	a	43.84	a	66,275

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลง
จากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

46,100

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
X	กะหล่ำปลี	52,004	100-120	380-500	390
	กล้วย			700-1,700	
X	ข้าวนาปี	225	a	500-1,000	1,426
	ข้าวนาปรัง			500-1,000	
X	ข้าวโพด	1,594	a	500-800	3,000
	ข้าวฟ่าง			450-650	
X	แคร์รอต	299	a	450-600	442
	แตงโม			400-600	
X	ถั่วพุ่ม	823	a	300-500	560
	ถั่วเขียว			350-500	
X	ถั่วลิสง	770	a	500-700	1,200
	ถั่วเหลือง			450-700	
X	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
X	พริก			600-900	
	มะเขือเทศ			400-600	
X	มันฝรั่ง			500-700	
	ไม้ผล			900-1,200	
X	ยาสูบ			400-600	
	สับปะรด			700-1,000	
X	หัวหอม			350-550	
	อ้อย			1,000-1,500	
X	องุ่น			500-1,200	
	พืชผักอื่นๆ			a	

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ

☒ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☒ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้

กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒ การเกษตร, ผลิตกระแสไฟฟ้า	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	100-120
☒ การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	a
☒ การประปา อุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	2
☐ ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน

☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ

ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)
1. ก่อสร้างหัวงานและอาคารประกอบ	2512-2520	22	252.0
2. ระบบส่งน้ำ	2513-2528	14	526
3. ระบบระบายน้ำ			120.8
4. ก่อสร้างทางลำเลียง			
5. จัดหาที่ดิน, เว้นที่ดิน			
6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์			
7. อื่นๆ			
รวม			898.8

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2,540	2,541	2,542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ			1,497,900
2. งานระบบส่งน้ำ			14,948,700
3. งานระบบระบายน้ำ			-
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง	27,646,400	29,745,250	6,636,500
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			299,300
6. งานกำจัดวัชพืช			-
7. งานขุดลอก			11,856,000
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง	19,441,560	20,482,200	20,805,600
ข้าราชการ			
14 คน			
ลูกจ้างประจำ			
217 คน			
ลูกจ้างชั่วคราว			
คน			
รวม	47,087,960	50,227,450	56,044,000

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี

a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา

ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน (05)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน (05)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

ประวัติความเป็นมาของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน ได้ถูกกล่าวถึงในรายงานผลการจัดสรรน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน ฤดูฝนปี 2541 และ ฤดูแล้งปี 2541/2542 สรุปได้ดังนี้ รัฐบาลไทยด้วยความร่วมมือของ USAID โดยมี ECI เป็นบริษัทที่ปรึกษา จัดสรรงบประมาณเพื่อการก่อสร้างโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน โดยเริ่มก่อสร้างตัวเขื่อนและระบบส่งน้ำในปี พ.ศ. 2510 – 2524 รวมระยะเวลาในการก่อสร้างตัวเขื่อนและระบบส่งน้ำ 15 ปี โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนเริ่มกักเก็บน้ำได้ในปี พ.ศ. 2516 ต่อมาระหว่างปี พ.ศ. 2521-2528 มีโครงการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานในบริเวณโครงการชลประทานน้ำอูน เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรจากการใช้น้ำชลประทาน เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ ปี พ.ศ. 2530-2534 มีโครงการพัฒนาเกษตรอุตสาหกรรมในบริเวณโครงการชลประทานน้ำอูน เพื่อก่อให้เกิดธุรกิจการเกษตรที่ถาวรระหว่างภาคเอกชนและเกษตรกร

2. วัตถุประสงค์โครงการ

1. เป็นเขื่อนเก็บกักน้ำและเป็นแหล่งประมงน้ำจืด
2. ส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกเพื่อให้สามารถทำการเกษตรได้ตลอดปี
3. บรรเทาอุทกภัยในลุ่มน้ำอูนและลำห้วยปลาหางกับตอนล่างของแม่น้ำสงคราม

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 647 กม. ห่างจากแม่น้ำโขงจากจุดที่ตั้งของจังหวัดนครพนม 90 กม. เส้นรุ้งที่ 18 องศา 00 ลิบดา กับ 16 องศา 15 ลิบดา เหนือ กับเส้นทาง 103 องศา 15 ลิบดา กับ 104 องศา 30 ลิบดา ตะวันออก โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอบึงกาฬ อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย และ อำเภอศรีสงคราม อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอเขาวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี และ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอท่าอุเทน อำเภอเมือง และ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม และทิศ

ตะวันตก ติดต่อกับอำเภอหนองหาน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี และ อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย (ดังแผนที่แสดงอาณาเขตในหัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการ)

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการทั้งหมด 203,000 ไร่ โดยเป็นพื้นที่ชลประทานในเขตจังหวัดสกลนคร ทั้งหมด เท่ากับ 185,800 ไร่ ลักษณะพื้นที่ชลประทาน เป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ 1 คือ มีระบบชลประทานที่สมบูรณ์และมีการจัดรูปที่ดินแล้ว จำนวน 164,574 ไร่ ที่เหลืออีก 21,226 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ 3 คือมีระบบส่งน้ำหลักเพียงอย่างเดียว ไม่มีระบบคูน้ำและการจัดรูปที่ดิน นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ที่นิคมน้ำอุ้น 15,000 ไร่

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน

พื้นที่ชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุ้นสามารถรับน้ำชลประทานได้ในฤดูฝนเท่ากับ 185,800 ไร่ และในฤดูแล้งเท่ากับ 63,000 ไร่ การใช้ประโยชน์จากที่ดินในพื้นที่ชลประทานในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุ้นส่วนใหญ่ใช้เพื่อกิจกรรมการเกษตร จากข้อมูลฤดูแล้งปีการเพาะปลูก 2517/18 ซึ่งเป็นปีแรกของการเริ่มส่งน้ำ ถึงปีการเพาะปลูก 2527/28 เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่เพาะปลูกพืชแบบดั้งเดิม คือ ข้าวนาปรัง ถั่วลิสง พักทอง แตงโม เป็นต้น ต่อมาเมื่ออย่างเข้าสู่ฤดูแล้งปีการเพาะปลูก 2528/29 เกิดรูปแบบการผลิตใหม่ที่เรียกว่า การทำสัญญาซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า (contract farming) อันเป็นผลจากการลงทุนของภาคเอกชนในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุ้น ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชที่เกษตรกรเพาะปลูกแบ่งเป็น

1. พืชที่เพาะปลูกเพื่อการบริโภค เช่น แคนตาลูปและแตงโม เป็นต้น
2. พืชที่เพาะปลูกเพื่อส่งโรงงานแปรรูป เช่น มะเขือเทศ หน่อไม้ฝรั่ง ข้าวโพดฝักอ่อน เป็นต้น
3. พืชที่เพาะปลูกเพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์ เช่น มะเขือเทศ แคนตาลูป แตงโม พริกหวาน ดอกไม้และพืชผักบางชนิด เป็นต้น

ผลผลิตที่ได้จากการเพาะปลูกพืชดังกล่าวมีมูลค่าสูงและใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกน้อย โดยเกษตรกรแต่ละรายจะทำการเพาะปลูกเพียงรายละ 1-2 ไร่ อย่างไรก็ตามการเพาะปลูกพืชแบบดั้งเดิม เช่น ข้าวนาปรัง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูกข้าวพันธุ์ กข.7 กข.23 กข.25 ถั่วลิสง แตงโม ยังคงมีให้พบเห็นกันอยู่อย่างแพร่หลาย (รายงานผลการจัดสรรน้ำ ฤดูฝนปี 2541 และฤดูแล้งปี 2541/2542 สำนักงานชลประทานที่ 5, กรมชลประทาน)

การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนนอกจากจะใช้เพื่อกิจกรรมการเกษตรแล้ว ยังมีการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานเพื่อการอุปโภคและบริโภคอีกด้วย โดยผู้ใช้น้ำที่ใช้น้ำชลประทานไปเพื่อการอุปโภคบริโภค ได้แก่ การประปาส่วนภูมิภาค การประปาเทศบาล การประปาชุมชน และการประปาท้องถิ่น เป็นต้น

6. ศักยภาพของโครงการ

เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนสามารถเพาะปลูกพืชได้เต็มพื้นที่ชลประทานในฤดูฝน สำหรับการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนสามารถทำการเพาะปลูกในฤดูแล้งได้ในพื้นที่ที่รับน้ำโดยระบบแรงโน้มถ่วงของโลก และมีสภาพเหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืช กล่าวคือ เป็นพื้นที่ที่ปราศจากดินเค็ม น้ำท่วมขัง พื้นที่ลูกรัง บ่อปลา ป่าละเมาะ หรือพื้นที่ที่เป็นดินทรายจัด จากการประมาณการเริ่มต้นของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนในเขตจัดรูปที่ดินซึ่งมีพื้นที่ทั้งสิ้น 164,574 ไร่ จะมีพื้นที่ที่สามารถเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งได้ไม่น้อยกว่า 96,000 ไร่

อย่างไรก็ตามการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งของเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนยังไม่ได้ประโยชน์เต็มตามศักยภาพพื้นที่ที่สามารถเพาะปลูกได้ ทั้งนี้อาจ เนื่องมาจากระบบการเพาะปลูกพืชในฤดูแล้งมีลักษณะการเพาะปลูกพืชหลายชนิดผสมผสานกัน พืชที่ปลูกประกอบด้วยข้าวนาปรัง พืชไร่ พืชสวน พืชอุตสาหกรรม เป็นต้น พืชสวน พืชไร่และพืชอุตสาหกรรมเป็นพืชที่ต้องใช้แรงงานมากเพราะเป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนละเอียดกว่าการเพาะปลูกข้าว ดังนั้นจึงเกิดภาระขาดแคลนปัจจัยทางด้านแรงงานทำให้เกษตรกรไม่สามารถใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกพืชได้อย่างเต็มศักยภาพ ปัญหาอีกประการหนึ่งคือลักษณะโครงสร้างของดิน โดยพื้นที่ชลประทานส่วนหนึ่งเป็นดินเค็มซึ่งไม่สามารถเพาะปลูกพืชไร่และพืชสวนได้

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำฉุน เป็นโครงการชลประทานประเภทกักเก็บน้ำ ส่วนประกอบของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำฉุนประกอบด้วย แหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำฉุน ระบบคลองส่งน้ำรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำฉุนผ่านท่อระบายปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของอ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำฉุน ท่อระบายทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของตัวเขื่อนจะทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของพื้นที่โครงการ ทั้งคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวา จะมีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย ดังภาพที่ 1.05 โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อยและสายแยกย่อยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง

7.1 หวังาน

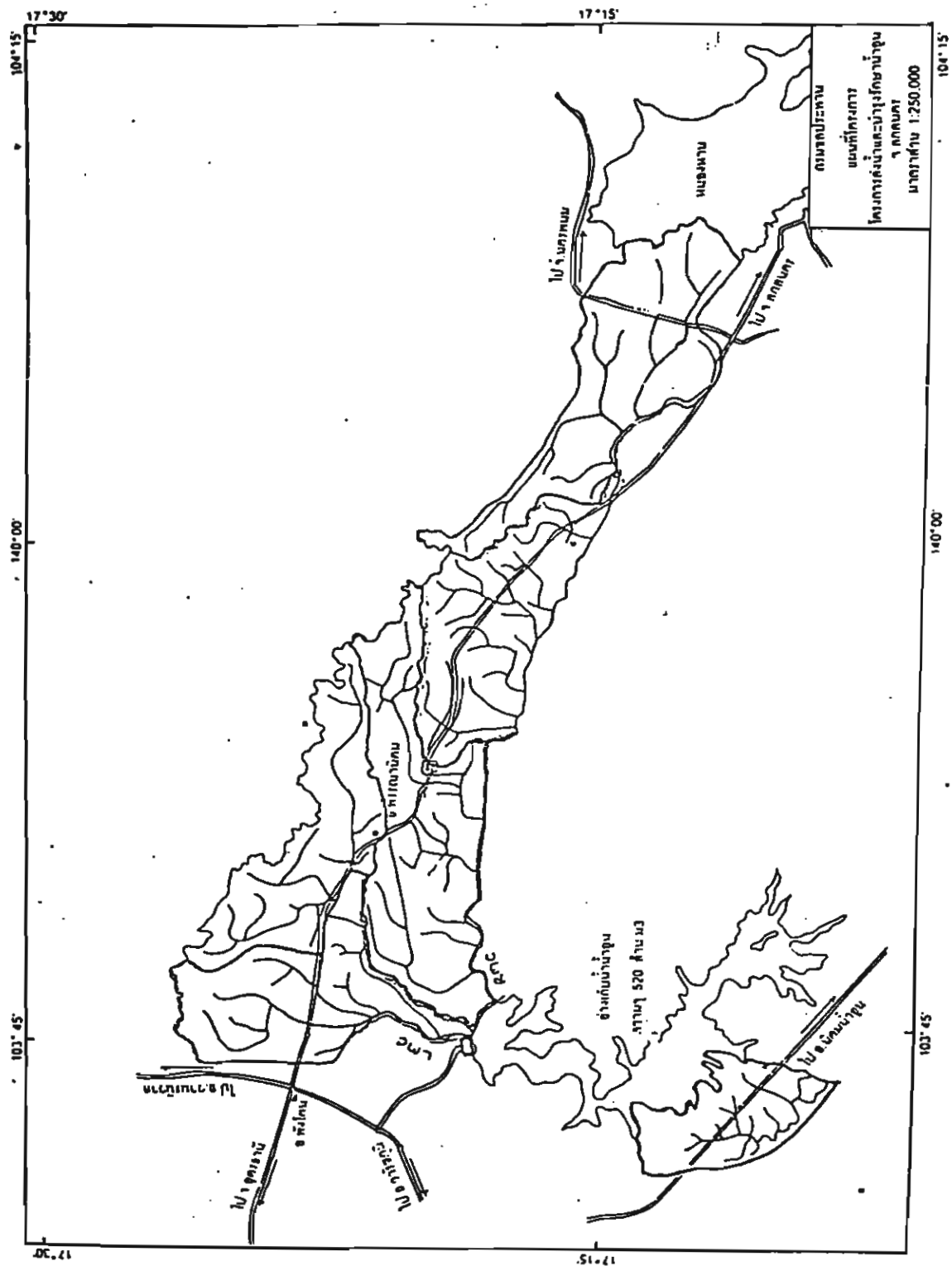
เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างปิดกั้นลำน้ำฉุนทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ ลักษณะของตัวเขื่อนเป็นเขื่อนดิน มีลาดเขื่อนด้านเหนือน้ำ 1:3 ลาดเขื่อนด้านท้ายน้ำ 1:2.5 ความยาว 3,300 เมตร ความกว้างสันเขื่อน 8.0 เมตร ความกว้างฐานเขื่อน 188.0 เมตร และความสูงของตัวเขื่อนจุดที่สูงที่สุด 29.50 เมตร ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่รับน้ำฝน 1,100 ตารางกิโลเมตร มีความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 767 ล้านลูกบาศก์เมตรความจุที่ระดับเก็บกัก 520 ล้าน ลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 45 ล้าน ลูกบาศก์เมตร

ห้วงานจะมีอาคารประกอบที่ห้วงาน คือ

1. อาคารระบายน้ำล้นปกติ ปากทางรับน้ำแบบปากแตร (Morning Glory) มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 15.0 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 350 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที มีท่อระบายน้ำอยู่ด้านซ้ายของอาคารน้ำล้นที่ระดับ + 175.00 ม.-รทก.มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.59 เมตร สามารถระบายน้ำได้ 2.00 ลูกบาศก์เมตร/วินาที

2. อาคารระบายน้ำล้นแบบฉุกเฉิน เป็นฝายสันกว้างสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ความยาว 200 เมตร ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 1,536 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

ภาพที่ 1.05 แผนที่แสดงอาณาเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำเย็น

3. ลักษณะประตูละบายหรือท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็กมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2.40 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 21.80 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

4. ลักษณะประตูละบายหรือท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็กมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.50 เมตร สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 9.08 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นคลองลาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 28.040 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 9.08 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นคลองลาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 45.700 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 21.80 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองซอย และคลองแยกซอย เป็นคลองลาดคอนกรีต รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่โครงการมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลองซอยและคลองแยกซอยให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารที่สำคัญของโครงการ ประกอบด้วยประตูละบายน้ำปาก (Head Regulator) ลักษณะ Constant-Head Orifice จำนวน 94 แห่ง ประตูละบายคลอง 55 แห่ง น้ำตกทดน้ำ (Check Drop) 168 แห่ง อาคารทดน้ำ 17 แห่ง ท่อเชื่อม (Siphon) 7 แห่ง ท่อลอดถนน (Road Culvert) 99 แห่ง ท่อส่งน้ำเข้านา (Farm Turn-out) 765 แห่ง รางเท (Crute) 3 แห่ง ท่อระบายน้ำป่า (Drain Culvert) 239 แห่ง สะพานรับน้ำป่า 2 แห่ง อาคารรับน้ำป่า 3 แห่ง อาคารทิ้งน้ำ (Waste Way) 43 แห่ง สะพานคอนกรีตข้ามคลอง (Concrete Bridge) 165 แห่ง สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า (Pumping Station) 5 แห่ง

7.3 ระบบคันคูน้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคูส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านา คูส่งน้ำมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 765 สาย โดยกระจายครอบคลุมพื้นที่ชลประทานทั้งหมดของโครงการ

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การจัดสรรน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอุบล เพื่อส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกให้ได้ตามความต้องการของพืชทั้งปริมาณน้ำและระยะเวลาให้ใกล้เคียงที่สุด มีการจัดทำการศึกษาพื้นที่การเพาะปลูกในเขตโครงการฯ โดยคำนึงถึงปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำอูน แล้วจัดทำแผนการส่งน้ำล่วงหน้าทั้งรายสัปดาห์มีการหาประสิทธิภาพการชลประทาน โดยปริมาณน้ำที่ต้องส่งจริงมีการคิดจากประสิทธิภาพการชลประทานด้วย และมีการควบคุมปริมาณที่อาคารบังคับน้ำทั้งในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ คลองย่อย คลองแยกย่อย ให้เป็นไปตามแผนการส่งน้ำและมีระบบคูส่งน้ำเพื่อที่จะให้การกระจายน้ำสู่พื้นที่เพาะปลูกมีประสิทธิภาพสูงสุด ระบบคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำที่มีอยู่สามารถส่งน้ำได้ใกล้เคียงกับความต้องการส่งน้ำจริงสูงกว่าที่ออกแบบไม่เกินร้อยละ 5

แผนการจัดทำแผนการส่งน้ำได้มีการจัดทำแผนการส่งน้ำออกเป็น 2 ช่วง คือ การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝนและการจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝน ไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดส่งน้ำมากนักเนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำอูนมากพอตามความต้องการและมีปริมาณฝนช่วยในการเพาะปลูก แต่ต้องมีการจัดทำแผนการเพาะปลูกและกำหนดพื้นที่การเพาะปลูกตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ว่าควรมีการเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการเป็นพื้นที่เท่าไร การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ เพื่อที่จะกำหนดแผนการส่งน้ำไปยังสายคลองส่งน้ำให้ได้ตามเวลาและปริมาณน้ำที่ต้องการ

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง ปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนน้ำอูนจะมีน้อยกว่าในฤดูฝนมีการกำหนดจำนวนพื้นที่การเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่ง

น้ำสายใหญ่และในระดับคลองส่งน้ำสายย่อย การเพาะปลูกจัดให้มีการเพาะปลูกในแปลงเพาะปลูกที่ไม่ห่างไกลจากสายคลองส่งน้ำและสายคูส่งน้ำมาก เพื่อเป็นการลดอัตราการสูญเสียเนื่องจากการลำเลียงน้ำไปสู่แปลงเพาะปลูก และมีการจัดรอบเวรการรับน้ำในระบบคูส่งน้ำและลำดับในการรับน้ำของแปลงเพาะปลูกโดยกลุ่มผู้ใช้น้ำในสายคูส่งน้ำนั้น ตามปริมาณน้ำและช่วงเวลาการส่งน้ำที่กำหนด ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง โดยขอประกาศทางน้ำชลประทานประเภทที่ 1 และประเภทที่ 3 ประกาศ ณ วันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2533 เพื่อสิทธิในการดูแลทางน้ำชลประทานที่ได้ประกาศ สำหรับในส่วนของการดำเนินการขอออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรจากทางน้ำชลประทาน ตามความในมาตรา 8 แห่งตามความในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 นั้นโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนได้ดำเนินการเฉพาะในส่วนของตัวอ่างเก็บน้ำครอบคลุมพื้นที่ ตำบลบ้านแร่ อำเภอพังโคน ตำบลนาใน อำเภอพรรณานิคม ตำบลปลาไหล ตำบลวาริชภูมิ อำเภอวาริชภูมิ ตำบลนิคมน้ำอูน ตำบลหนองปลิง ตำบลหนองบัว อำเภอนิคมน้ำอูน และตำบลกุดไฮ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ประกาศ ณ วันที่ 14 สิงหาคม 2541 สำหรับในส่วน of คลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองย่อย ทางโครงการฯ ยังไม่ได้ดำเนินการ

9. การขอใช้ทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

ที่ผ่านมาทางหัวหน้าโครงการฯ ยังไม่ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ ต่อมา มีการจัดประชุมเมื่อปี พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับขั้นตอนในการประกาศทางน้ำชลประทานและการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานทางส่วนกลางได้แจ้งให้แต่ละโครงการฯ ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ (จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโครงการฯ 11 พฤษภาคม 2543)

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 11-13 พฤษภาคม 2543 กลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูน มีประวัติ ความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรค ดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานตามสายคูส่งน้ำ และมีการรวมตัวของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน ซึ่งจะรวมตัวกลุ่มตามเขตการจัดรูปที่ดิน กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการบริหารการใช้น้ำและบำรุงรักษาคูส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐาน โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ผู้ใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำอูนได้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเมื่อโครงการฯ ก่อสร้างเสร็จ โดยมีการก่อสร้างระบบส่งน้ำและจัดรูปที่ดิน เพื่อให้ น้ำเข้าถึงแปลงเกษตรกรรม ซึ่งเกษตรกรที่อยู่ปลายคูส่วนใหญ่ได้รับน้ำไม่เพียงพอทำให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องการใช้น้ำระหว่างเกษตรกรในสายคูส่งน้ำ โครงการฯจึงได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรที่ใช้น้ำจากโครงการฯ ในแต่ละคูส่งน้ำสายเดียวกันรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานขึ้นทุกสายคู และจากการที่โครงการฯมีนโยบายที่จะพัฒนากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นจึงได้มีการขึ้นทะเบียนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานไว้กับโครงการฯ และเพื่อเป็นการรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นกลุ่มใหญ่เพียงกลุ่มเดียวทางโครงการฯ จึงได้มีการรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานให้เป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน พร้อมกับได้มีการขึ้นทะเบียนกลุ่มไว้กับสำนักชลประทาน